

Devrimci Marksizm: Teori ve Pratiğin Örgütlü Birliği

Elif Çađlı

Markist
Sınıf Mücadelesinde **Tutum**

arındırılmak zorunda. İşçi sınıfının katıksız devrimci siyasetini ulusal ve esasen enternasyonal düzeyde örgütlü güç katına yükseltmek isteyen, bunun olmazsa olmaz koşullarını da görmek, kavramak ve kabul etmek zorunda bulunuyor. ■

Doğrular ve Yanlışlar

27 Mayıs 2015

Devrimci Marksizm: Teori ve Pratiğin Örgütlü Birliği

4 Kasım 2014

İdeolojinin Önemi ve Sınıf Temeline Oturmayan Devrimcilik

28 Temmuz 2007

marksist.com

e-broşür dizisi: 13

küçük-burjuva devrimciliğinin anarşizm, popülizm gibi çeşitlemelerine karşı yürütülen mücadele içinde vücut bulmuştu. Bolşevizm, ilkelerde tavizsiz ama taktiklerde esnek bir siyasal tarzın bütünlüğünden oluşur. Örnekte, Lenin her zaman, en gerici işçi sendikalarının tabanı da dahil devrimci açıdan uyanmamış işçiler arasında yürütülecek aydınlatma ve örgütendirme çalışmalarına büyük değer biçmiştir. Keza parlamento seçimleri söz konusu olduğunda, devrimci taktiğin belirlenmesi noktasında somut koşullara bakılmadan ezberle konuşulamayacağına altını ısrarla çizmiştir. Mevcut koşulların devrimci ayaklanma taktiğini mi yoksa seçim platformlarını ve meclis kürsüsünü komünist tarzda kullanma taktiğini mi dayattığı titizlikle değerlendirilmelidir. Bunu yapmaksızın, her koşulda “boykot” taktiğiyle lâfazanlık yürütmek küçük-burjuva devrimciliğinin özelliğidir.

Lenin dönemi Bolşevik siyasal mücadele çizgisi devrimci Marksist ideolojiden beslenmesi, ulusalcı sol ya da küçük-burjuva devrimci anlayışlara karşı tavizsiz olabilmesi ve proleter enternasyonalizmini başa alması sayesinde tarihsel önem kazandı ve günümüze ulaşabildi. Aksi halde Bolşevizm ne komünist bir enternasyonale can verebilir ne de evrenselleşebilirdi. Fakat sınıf mücadelesinde tarihsel açıdan ulaşılan ileri bir halkanın gerisine düşülmemesi, aksine bu halkadan hareketle daha da ileriye sıçrama kaydedilebilmesi ancak ve ancak bilinçli ve kararlı bir mücadelenin ürünü olabilir. Ne yazık ki Ekim Devrimini izleyen dönemden günümüze, işçi sınıfının devrimci mücadelesini tek tek ülkeler ya da enternasyonal düzeyde güçsüz düşürecek nice olaylar yaşandı. Ve hepsinden önemlisi de işçi sınıfının devrimci ideolojisi yalnızca düşman sınıfın darbeleri nedeniyle değil, içten oyularak da güçsüz düşürüldü.

Günümüzde proleter enternasyonalizmini yeniden örgütlü bir güç katına yükseltmek için, her şeyden önce devrimci Marksist ideolojiden hiçbir stratejik konuda ödün vermeyen bir siyasal anlayış egemen kılınabilmeli. Bunun için de enternasyonalist komünistlerin hangi ülkede mücadele yürütürlerse yürütsünler, mücadele alanını burjuva ve küçük-burjuva sol anlayışların olumsuz etkilerinden temizlemeye ihtiyaçları var. Hedefe ulaşmayı mümkün kılacak sağlıklı güçleri bir tarafta toparlayabilmek için tarihin eleği olacak devrimci ideoloji konusunda bozulan netliği yeniden ve sağlam temellerde kurmak gerekiyor. Marksizm uzun bir zamandır üzerine bulaştırılan kirlerden, reel politika adına ona yamayan yabancı sınıf etkilerinden tamamen

Doğrular ve Yanlışlar

Uzun süredir neredeyse tüm yazılarımızda kapitalizmin içinden çıkamadığı sistem krizine, büyüyen işsizlik, derinleşen yoksulluk ve siyasal istikrarsızlık koşullarına dikkat çekiyoruz. Bu koşullar dünya genelinde burjuvaziyi, işçi-emekçi kitleler üzerindeki baskıları arttırmaya ve nüfuz bölgelerinin yenisinden paylaşımı için kanlı emperyalist savaşları yaygınlaştırmaya sevk ediyor. İçinden geçtiğimiz tarihsel dönemin bu özellikleri, dünya işçi sınıfının önüne, burjuvazinin saldırganlığına karşı mücadeleyi alabildiğine yükseltme ve kapitalist düzene bir an önce son verme görevini koymuş bulunuyor. Ekonomik ve siyasal krizler içinde kıvranan, köhnediği ölçüde toplumsal yaşamı çürüten ve çürümüşlüğü içinde varlığını sürdürdükçe insanlığı bir yokoluş felâketine sürükleyen kapitalist sistem, devrimci proletaryanın güçlü yumruğu altında yıkılmayı bekliyor. Ama her zaman deriz ya, proletarya örgütlüyse her şeydir örgütsüzse hiçbir şey! Bu gerçeklik, komünistlerin temel görevini ulusal ve enternasyonal düzeyde acil biçimde öne çıkarmaktadır.

Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra eski dünya dengeleri son buldu ve kapitalizmin insanlığa tüm çirkin yüzüyle çırpılıp görünmeye başladığı yeni bir dönem açıldı. Tarihsel ve nesnel açıdan bu dönemi, burjuva egemenliğine son verecek ve yeryüzüne işçi demokrasisini getirecek işçi devrimleri dönemi olarak tanımlamak hiç de yanlış olmaz. Ne var ki, tarihin ilerleyişine öznel faktörün müdahalesi olmadan nesnellik kendiliğinden gerçekliğe dönüşemiyor. Kapitalizm, örgütlü işçi sınıfının devrimci yumruğu tepesine inmedikçe kendiliğinden yıkılmıyor. O nedenle sözün özü, işçi sınıfının ulusal ve enternasyonal düzeyde örgütlülüğünü sağlayıp pekiştirme görevi, daha önceki dönemlere kıyasla çok daha yakıcı bir önem kazanmış durumda.

Bu görevin üstesinden gelebilmek için, bugün belki mütevazî görünecek fakat

asında yakın geleceği hazırlayacak azimli ve planlı adımların atılması gerek. Bu görevi üstlenmeye niyetli olan komünistler, eğer bunda gerçekten samimiyseler, dünya işçi sınıfının tarihsel deneyiminin ortaya koyduğu devrimci derslerle donanarak yola koyulmalı. Proletaryanın devrimci önderlik krizinin aşılabilmesi için, yeni tarihsel dönemin zorunlu kıldığı bir devrimci yenilenme ve bu amaçla doğrularla yanlışların ayırt edilmesi şart. Unutulmalı ki esenlikli bir gelecek, geçmişin yanlışlarının esiri olmayı sürdürerek yaratılamaz. Dünya genelinde insanlık açısından hayat-memat sorunu haline gelen devrimci proleter atılım, örgütlü bir çabayla öznel faktörü güçlendirmeye koyulmadan, yani işçi sınıfının devrimci bilinç ve örgütlülük düzeyini yükseltmeden gerçekleştirilemez.

Geçmiş aşmak

Ancak geçmişten gerekli dersleri çıkartarak ilerlemeyi başarabilenler, geçmişteki hataların esiri olmaksızın yeniyi yaratabilirler. Günümüz dünyasında işçi sınıfının devrimci örgütlülüğünün ilerletilebilmesi bakımından bu tarihsel ders büyük bir önem taşıyor. Doğru temellerde yeni bir atılımı gerçekleştirebilmek için, sosyalist çevrelerin genel yapısal özellikleri, yerleşik kalıpların esiri olmaksızın irdelenmeli. Somutlayacak olursak, dünya sosyalist hareketinde geçmişten günümüze uzanan ve çeşitli ülkelerdeki örgüt ve çevrelerin niteliğini belirleyen iki ana akım mevcuttu. Stalinizm ve Troçkizm olarak adlandırılan bu iki ana akım, iki farklı ideolojik-siyasal çizgi, iki farklı gelenek ve iki ayrı enternasyonal örgüt yaratmıştı. Ancak, Lenin döneminde kurulan Komintern çoktandır Stalinist egemenlik eliyle tasfiye edilmişti. Troçkizmin temsilcisi olan IV. Enternasyonal ise, zaman içinde art arda yaşanan bölünmelerle parçalanmış, tükenmiş durumdaydı. Buna rağmen, bu iki ana akımdan türeyen çeşitli sol örgütlenmeler, bugün genelde tüm ülkelerde, geçmişteki hatalarıyla yüzleşmeden ve geçmişteki yanlışları yeniden üreterek şu ya da bu düzeyde varolmayı sürdürüyorlar.

Stalinizmin dünya ölçeğindeki çöküş süreci, başlangıçta Troçkistler tarafından Troçkizmin yükseleceği tarihsel bir dönemeç olarak değerlendirilmişti; fakat aradan geçen yıllar, bu içi boş iyimser beklentileri ezip geçti. Evet, nesnel durum buyken, subjektif değerlendirme ve algılar bugün hâlâ farklı olabiliyor. Günümüzün sosyalist örgüt ve çevrelerini dünya genelinde incelediğimizde, ana akımları izleyenlerin ezici çoğunluğunun hâlâ geçmişle

küçük-burjuva devrimciliği bulaştırıldı. Türk Solu denerek genellenen solun harcında ağırlıklı olarak popülizm, devletçilik, ulusalcılık gibi küçük-burjuva sol eğilimler yer alır. Türkiye'ye Marksizm, Avrupa ülkelerine kıyasla son derece gecikmiş biçimde girmiştir. Üstelik, Komünist Enternasyonalin kuruluş döneminde yaşama gözlerini açan eski Türkiye Komünist Partisinin Bolşevik çizgiyi yansıttığı ilk dönemi dışında, Türkiye'de Marksizm Stalinizmin tahrifatları temelinde yayılmıştır. Devletin komünist harekete göz açtırmayan sistematik baskı politikasının engelleyici etkisinin yanı sıra bir de Marksizmde yaratılan yozlaşma ve bu topraklardaki devletçi geleneğin sol harekette yarattığı tahribat üst üste eklenecek olursa, Türkiye'de Marksist işçi hareketi damarının ne denli zayıf olduğu kolayca anlaşılır. Türkiye'de kapitalizmin geç gelişmesine bağlı olarak eski dönemlerin cemaat toplumunun çözülüşünde ve kapitalist topluma denk düşen sınıfsallaşmada yaşanan gecikme de olumsuz bir etkidir. Bu durum, sınıf temellerinde ayrışmasını tamamlayamamış bir genel solculuğun bu topraklarda yıllarca egemenlik sürmesi sonucunu doğurmuştur.

Günümüzdeki gerçeklik incelendiğinde açıkça görülüyor ki, milyonlarca işçi ve emekçi devlet solculuğuna ve seçkinciliğine karşı haklı bir tepki duymakta ama bu tepki bilinçsizlik ve alternatifsizlik nedeniyle devrimci sınıf kanallarına akamamaktadır. Bu yüzden kitleler muhafazakâr görünen burjuva partilerin oy deposunu teşkil ediyorlar. Öte yandan, sınıfın sol siyasal düşünceye yönelen azınlığını ise burjuva ve küçük-burjuva solun etkisi doğru bir devrimci mücadeleden alıkoyuyor. Bu tablonun tümünü, devrimci işçi mücadelesini yıllardır güçsüz düşüren *sınıf dışı ideolojik etkilenim* şeklinde adlandırabiliriz. Kısacası temel sorun, kimi şarlatanların iddia ettiği üzere işçi sınıfının kapitalist gelişmeye bağlı olarak küçülüp yok olması değildir. Tersine, işçi sınıfı nesnel açıdan gün geçtikçe büyümekte ama öznel açıdan güçsüzlüğünün ve gerilemesinin üstesinden gelememektedir. Nesnellik ve öznel arasındaki bu uçurum tarihin hiçbir döneminde kendiliğinden kapanmamıştır, günümüzde de kendiliğinden kapanacak değildir.

Tarihsel deneyimden çıkan sonuç

Günümüzde büsbütün yakıcılık kazanmış olan örgütsel sorunların çözümü için tarihsel örneklerden öğrenmek büyük önem taşıyor. Lenin önderliğinde biçimlenen Bolşevik anlayış, liberal burjuva solculuğuna, reformizme ve

kitleleri kontrol altına almak bakımından ideolojik üstünlüğüne güvenemeyeceği ve esasen baskı aygıtlarından medet umacağı da açıktır.

Avrupa ülkelerindeki kapitalist gelişme nedeniyle geleneksel küçük-burjuvazinin çözülüşü çok daha erken tarihlerde ve çok daha hızlı biçimde gerçekleşmiştir. Bu ülkelerde vaktiyle yaşanan sanayileşme atılımı geçmişin küçük-burjuva katmanlarını büyük ölçüde işçi sınıfı saflarına katmış ve böylece genelde köylülüğü ve küçük esnaflığı tasfiye etmiştir. Oysa Türkiye ve benzerlerinde yaşanan gecikmiş kapitalistleşme kimi noktalarda sıçramalar kaydetmiş olsa da, geleneksel küçük-burjuvazinin çözülüşü çok daha sancılı ve zamana yayılmış biçimde yürümektedir. Bu gibi tarihsel farklılıklar nedeniyle, Türkiye gibi ülkelerde küçük-burjuva zihniyet ve bu zihniyetin işçi sınıfı üzerindeki etkisi önemli ve son derece yaygındır. Netice olarak gelişkin kapitalist Avrupa ülkelerinde işçi hareketinde liberal burjuva solun etkisi büyük bir yer tutarken, bizde küçük-burjuva solun etkisinin daha ağırlıklı olduğunu söylemek hiç de yanlış olmaz.

İşçi hareketinde burjuva solun egemenliği Avrupa ülkelerinde burjuva işçi partilerini yarattı. Bu ülkelerde Sosyal-Demokrat, Sosyalist veya İşçi Partisi diye anılan çeşitli siyasi yapılanmaların kaynağı budur ve bunlar işçi sendikalarına uzanan tarihsel köklere sahiptirler. Türkiye'ye gelince, burada Batı tipi bir sosyal-demokrat partinin tarihsel kökleri mevcut değildir. Türkiye adına Sosyalist Enternasyonal'e geleneksel devlet partisi CHP'nin katılmış olması bir garabettir. Bu durum uzun süreden beri liberal burjuva sol açısından da rahatsızlık yaratmaktadır ve bir sosyal-demokrat parti yaratma denemelerinin arkası kesilmemektedir.

Aslında bu alanda ortaya çıkan sorunların kişilerin başarı ya da başarısızlığının ötesinde tarihsel nedenleri bulunuyor. Türkiye'de nasıl ki Batı tipi burjuva demokrasisi kök salmamışsa, Batı tipi bir sosyal-demokrat partinin yaratılmamış olması da doğaldır. Böyle bir partinin var edilmesi problemi, genel olarak solda birleştirici bir partinin yaratılması biçiminde lanse ediliyor olsa da, bu esasen burjuva solun sorunudur. Aslında genel solculuk diye bir şey yoktur, sınıf solculuğu vardır. Ama işçi solunun zayıf olduğu tüm ülkelerde ve tüm tarihsel kesitlerde burjuva veya küçük-burjuva solu işçi sınıfına nüfuz etmiş ve ortaya genel solculuk biçiminde algılanan çeşitli eğilimler çıkmıştır.

Batı'da sol örgütlenme adına yıllardır çeşitli işçi kuşakları burjuva işçi partileri tarafından avlanırken, Türkiye gibi ülkelerde devrimcilik adına işçi sınıfına

devrimci bir hesaplaşmaya girişmeksizin, geçmişin gölgesi altında yaşadığını görüyoruz. Hatta buna yaşamak değil de, yaşarmış gibi yapmaya çalışmak demek daha doğru olur. Çünkü bürokratik rejimlerin çöküşüyle birlikte, tarih, sosyalist mücadeleyi sürdürmeye niyetli tüm komünistlerin önüne kendi geçmişleriyle hesaplaşma ve yeniyi yaratma azmiyle ilerleme görevini koydu. Bunu başaramadan varlık sürdürmeye çalışan çevre ve örgütlerin, kendi subjektif iddiaları ve bu temelde sağladıkları örgütlülük her ne olursa olsun, devrimci Marksizm açısından yetersiz nitelikte oldukları ve geleceği yaratma gücünden yoksun buldukları tartışma götürmez bir hakikat.

Kendileri kabul etseler de etmeseler de, bu hakikat günümüzde sosyalist örgüt ve çevrelerin kaderini belirliyor ve de belirlemeyi sürdürecektir. Geçmişteki yanlışları yineleyerek var olmaya çalışanların, gün geçtikçe eriyip tasfiye olmak ya da sınıf dışı sol akımların peşinden sürüklenerek tasfiyecilik eğilimleri güçlendirmek dışında bir geleceklerinin olamayacağı çok açık. Günümüz dünyasında Venezuelada yaratılan Chavezci solculuğu hararetle destekleyenlerden tutun da Yunanistan Syriza'sının yükselişini sosyalizm adına kutsayanlara, Türkiye'de Gezi Direnişinin küçük-burjuva ruhundan yeni bir devrimci atılım yaratmayı umanlara dek, sınıf çizgisinden bu denli uzaklaşanlardan dünya işçi sınıfının devrimci örgütlenme sorununu çözmelerini beklemek tam anlamıyla abesle iştigal olur. Netice olarak, işçi sınıfının devrimci örgütlenme sorununun çözümüne katkıda bulunabilecek güçlerin taşınması gerekli temel nitelik bellidir. Geçmişte savunulan ana akım (Stalinizm veya Troçkizm) her ne olursa olsun, bugünün dünyasında ancak devrimci Marksist temellerde yeniyi yaratma azmiyle örgütlenen enternasyonalist komünistler işçi sınıfının devrimci bilinç ve örgütlenme düzeyini ilerletebilirler.

Bir noktaya daha açıklık getirmek yararlı olacak. Hiçbir yeni, tarihsel bir geçmiş olmaksızın yaratılamıyor. Diyalektik tarzda düşünce olursak, geçmişin gölgesinden kurtulmak ve geçmişi aşmak, ancak geçmişi oluşturan tarihsel deneyimi özümsemekle, onun olumlu ve olumsuz yönlerini ayırtmakla mümkündür. Böylece, süreklilik içinde kopuşlarla, yani geçmişin olumsuz yönlerinin esiri olmadan fakat geçmişin olumlu mirasıyla yenilenerek devrimci proleter mücadele ilerletilebilir. İşte bu bağlamda Stalinizmden de Troçkizmden de kopuş gereklidir, ama ikisi arasındaki niteliksel farklılığı ayırt etmeden de ilerlenemez.

Stalinizm Stalin'in şahsıyla ilgili bir tarihsel problematik değildir, işin bu kıs-

mını bir yana bırakalım. Stalinizm, işçi iktidarı ve sosyalizm anlayışı gibi en temel noktalar başta olmak üzere, Marksizmi fiiliyatta inkâr etmiş bir ana akımdır. Stalinizm, Rusya'da Ekim Devrimiyle kurulan işçi iktidarını içten yürüyen bürokratik karşı-devrimle yıkmış ve devlet mülkiyeti temelleri üzerinde sömürücü-baskıcı egemen sınıf yaratmış bürokratik-despotik rejimin ve onun kopyalarının külliyatından oluşan bir tarihsel fenomendir. Troçkizm ise bu gerçekliğin bir parçası değildir. Ama asıl önemlisi, Troçkizm de ona isim babalığı yapan Troçki'nin devrimci mücadelesinin ve enternasyonal düzeydeki örgütlenme çabalarının birebir devamı değildir. Örgütlenme alanında Troçki'nin Lenin'e oranla taşıdığı zaafını, bu alanda bizzat Lenin tarafından eleştirilmiş merkezci pozisyonlarını değerlendirmek elbette gereklidir. Ancak bütünün diğer parçasını görmezden gelmek, yani Troçki'nin Ekim Devriminin önderlerinden biri olduğunu ve Ekim Devriminin kazanımlarını ortadan kaldıran Stalinizme karşı mücadele yürüttüğünü kabul etmemek ise tam anlamıyla darkafalı küçük-burjuva bir tutum olur.

Troçkizm, kuşkusuz bazı noktalarda Troçki'nin hatalı yaklaşımlarından beslenmiştir. Fakat Troçkizmin günahları bütünüyle Troçki'nin üzerine yıkılamaz. Nasıl ki Stalinizmin günahları, Stalin Bolşevik Partinin içinden çıkmadır diye Lenin'in hanesine yazılamazsa, Troçki'nin takipçisi olduğunu iddia edenlerin yarattığı Troçkizm de asla doğrudan Troçki'nin eseri değildir. Troçkizm, Troçki'nin henüz yeterli bir birikim ve mayalanma olmadan, biraz da Stalin'in öldürücü hamleleri nedeniyle acele biçimde kurduğu IV. Enternasyonal'i küçük-burjuvaca çekişmeler içinde paramparça eden küçük-burjuva sosyalistlerinin eseridir. Bu gerçeklik, Troçki'nin ölümünden sonra yaşanan olaylar bir yana, IV. Enternasyonal'in içinden başını uzatan küçük-burjuva eğilimlere karşı bizzat Troçki'nin yükselttiği mücadelede somutlanıyor. O nedenle, vaktiyle Troçki'nin IV. Enternasyonal örgütlenmesi temelinde çeşitli Avrupa ülkelerinde ve ABD'de gözlemlendiği küçük-burjuva realitesini eleştiren değerlendirmeleri dünden bugüne uzanan bir önem taşıyor.

Troçkizmin Troçki'den öğrenecekleri

Devrimci önderlerin, kendilerini izleme iddiasıyla onlar adına "izm"ler yaratan küçük-burjuva sosyalistlerinin elinden çekmelerinin ilk örneğini Troçki ve Troçkizm ikilemesi oluşturuyor. Vaktiyle Marx da aynı problemle yüz yüze gelmiş ve "Tanrı beni Marksistlerden korusun" yollu yakınmalarda bu-

lenen büyük burjuvazi ona kıyasla daha enternasyonalisttir.

Ulusal dar görüşlülükle sakatlanmış küçük-burjuva sol eğilimler, işçilerin günümüz kapitalist dünyasının gerçeklerini kavramasını engelleyen ve sınıfın mücadele ufkunu tehlikeli biçimde sınırlayan tutucu bir rol oynuyorlar. Ulusalçılık işçileri dünya sınıf kardeşlerinin kaderiyle ortaklaşmaktan kopartıyor, onları kendi burjuvalarını kutsamaya ve dolayısıyla sınıf işbirliği çizgisine sürüklüyor. Kapitalizmin küreselleştiği bir çağda henüz ulus-devletlerini kuramamış bazı ezilen ulusların haklı mücadeleleri ayrı tutulacak olursa, ulus-devletler çoktandır insanlığın ekonomik ve kültürel gelişiminin önünde gerici bir engel haline gelmiştir. Devrimci işçi mücadelesinin doğru çizgide serpilip güçlenmesi bakımından enternasyonalist tutum olmazsa olmaz bir koşuldur. İşçi sınıfının görevi ulus-devletlerin savunulması değil, onun tam ve son tasfiyesidir.

Tarihsel farklılıklar, farklı tezahürler

Sınıf temeline oturmayan devrimcilik konusu geçmiş dönemlerden günümüze problem oluşturmayı sürdürüyor. Çünkü bu problemin nesnel bir kaynağı var. Hiçbir kapitalist ülkede işçi sınıfı diğer sınıfların yarattığı siyasal etkilenmeden bağışık değil. Ayrıca sorun genel düzeyde ortak olsa da, bunun çeşitli kapitalist ülkelerde yaratmış olduğu hastalıklar, ülkelerin farklı tarihsel özelliklerine bağlı olarak farklı derece ve biçimlerde tezahür ediyor. Fakat hepsini ilgilendiren ortak faktörü, burjuva toplumda ideolojik alanın ve ideolojik mücadelenin önemi şeklinde ifade edebiliriz.

Gelişkin kapitalist ülkelerin yer aldığı Batı'da liberal burjuva ideolojisi ve bu ideolojinin tezahürlerinin topluma yansımaları güçlüdür. Uzun yıllar boyunca parlamenter demokrasinin işlediği bu tip ülkelerde burjuvazi işçi sınıfını ideolojik aygıtları aracılığıyla kontrol altına almada ustalaşmıştır. Genel bir karşılaştırma yapacak olursak, farklı tarihsel özelliklere sahip Türkiye gibi ülkelerde ise burjuva parlamenter demokrasi son derece güdük kalmış ve sık sık askeri müdahalelerle kesintiye uğramıştır. Asker-sivil bürokrasinin Batı'daki kapitalist ülkelere nazaran siyasi yaşamda olağanüstü derecede ağırlığa sahip olduğu bu tip ülkelerde burjuva devletin baskı aygıtları ziyadesiyle gelişkindir. Bu ülkelerde uzun bir tarihsel dönem boyunca egemen ideoloji, aşağıdan burjuva devrimlerin yaşandığı ülkelere kıyasla aşırı devletçi ve seçkin kalıştır. Böyle bir gerçekliğin hüküm sürdüğü ülkelerde, burjuvazinin geliş-

sol eğilimlere oranla keskin bir devrimci duruş sergilediği sanılan pek çok siyasal çevrenin aslında ulusalcı solculuğa ne denli yakın durduğu ortadadır. Bu konuda ibret verici örneklerden birini de, genelde küçük-burjuva solların Kemalizmde devrimci yönler bulmaları oluşturuyor.

Devrimci işçi mücadelesiyle küçük-burjuva devrimciliği arasında ideoloji, örgüt, siyaset anlayışı ve çalışma tarzı bakımından kapanmaz bir uçurum bulunur. Bu temel farklılıktan kaynaklanan çeşitli sorunları her ülkede ve her alanda gözlemek mümkündür. Örgüt inşasından propagandaya dek, küçük-burjuva devrimci örgütler kendi aceleciliklerini, plansız davranma alışkanlıklarını işçi sınıfına taşır ve etkin oldukları ölçüde de sınıfın devrimci çizgisine ters düşen anlayışlar geliştirip yerleştirirler. Küçük-burjuva devrimciliğinin, Marksist ideolojiye dayanmayan ve ağırlıklı olarak küçük-burjuva öfkesi ve tepkiselliği üzerine oturtulmuş bir tarzı vardır. Küçük-burjuva devrimci çevreler birkaç keskin devrimci nutukla işçilerin hemen kendilerine hak vermelerini ister, bu olmadığında da işçilere küser ve kolayına yön değiştirirler. İşçi sınıfının devrimci misyonundan umut kesen ve küçük-burjuvanın sabırsızlığını yansıtan siyasal çevreler, hemen her dönemde alternatif toplumsal dinamikler arayışı içine sürüklenmişlerdir.

Küçük-burjuva devrimciliği işçi kitlelerini somut talepler etrafında kazanıp örgütleme becerisini gösteremez. İki temel sınıf arasında sıkışmışlığın getirdiği çaresizlikten ve son tahlilde bireyciliğin biçimlendirdiği bir karşıtlıktan hareket eden küçük-burjuva radikalizmi, kapitalist düzeni devirmeye muktedir olacak örgütlü sınıf tavrıyla hiç de benzeşmez. Küçük-burjuvaca duygu ve tepkilerden kendini arındıramamış bir devrimcide, işçi sınıfı içinde uzun soluklu bir örgütlenme çalışmasından duyulan tatmin değil, neticede kısa vadede kendi devrimciliğini tatmin duygusu ağır basar.

Genel hatlarıyla değinmeye çalıştığımız ve farklı sınıflardan kaynaklanan bu farklı sol anlayışlar, daha *Komünist Manifesto*'dan başlayarak Marksist önderlerin üzerinde önemle durdukları bir konudur. Marksizmin kurucuları, macceracı küçük-burjuva devrimciliğine veya devrimi yarı yolda kesintiye uğratabilecek küçük-burjuva solculuğuna karşı devrimci işçilerin son derece uyanık olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Lenin de özellikle küçük-burjuvazinin ulusalcılığına dikkat çekmiştir. İşçi sınıfı ve burjuvazi ile kıyaslanacak olursa küçük-burjuvazi en ulusalcı geçinen sınıftır. Çünkü küçük-burjuvazi daha az hareketli, öteki halklara daha az bağlıdır ve dünya ticaretinin akımına sürük-

lunmuştu. Keza Lenin gibi Büyük Ekim Devriminin önderi olmuş bir lideri takiben, Stalin ve benzeri epigonlar Marksizmden ve Lenin'in çizgisinden tamamen uzaklaşan bir Leninizm icat etmişlerdi. O nedenle, kendilerini Troçkist olarak adlandıran siyasal örgüt ve çevrelerin, dünden bugüne Troçki'nin devrimci ruhundan uzaklaşan bir Troçkizm icat etmiş olmalarında da şaşılacak bir taraf yok.

Bunun belirtilerini, bazı genel Marksist açılımlara sahip çıkılıp çıkılmadığı noktasında aramamak gerek. Zira, Stalinizmin aşamalı devrim stratejisine karşı sürekli devrim anlayışını savunmaları nedeniyle, Troçkistler devrimci Marksizme sahip çıkar görünen bir pozisyonadılar. Fakat bununla iş bitmiyor. Yaşamın ve mücadelenin içinde bu savunuyu kanıtlayacak faktör, işçi sınıfının genel ekonomik-demokratik mücadelesiyle devrimci işçi iktidarının kuruluşu mücadelesi arasındaki diyalektik bağı sağlayan örgütlü duruştur. Lenin'in Komintern kongrelerinde asgari ve azami hedefler arasındaki "Geçiş Sorunu" diye dikkat çektiği diyalektik bağı, Troçki "Geçiş Programı" anlayışında daha da açık ve programatik hale getirmiştir. Genelde tüm Troçkistler bu Geçiş Programına bağlı olduklarını söyleseler de, pratikte ortaya koydukları siyasi çizgi ve tutumlar başka noktalara çekmektedir. Yıllar boyunca ve de günümüzde, Geçiş Programı savunusunun ardına sığınıp dümeni reformist bir sosyalizm anlayışına kıran pek çok Troçkist çevre mevcuttur. En önemlisi de, proletaryanın devrimci Geçiş Programına gerçekten sahip çıkmak, ancak ve ancak, kısmi taleplerle nihai talepler arasında gerçek bir köprü oluşturacak devrimci sınıf örgütünün yaratılması için fiilen ter akıtmakla mümkün olabilir.

Bu gerçeklik de bizi, işçi sınıfının devrimci örgütünün yaratılması bağlamında pratikte nasıl bir yol tutulduğunun irdelenmesi noktasına götürüyor. İşçi sınıfının devrimci mücadele tarihi içinde doğruluğu kanıtlanmış olan örgütsel anlayış, Lenin'in (Stalin gibi Bolşevizme ihanet eden bürokratların değil!) devrimci parti anlayışdır, partiyi inşa mücadelesidir ve sınıfın devrimci partisi öncülüğünde devrimi ilerletme pratiğidir. İşin bu yönü o denli ayırt edici bir gerçekliktir ki, nitekim Troçki de örgütsel alanda sergilediği hatalı tutumlarına dair önemli bir özeleştiri yaptığında, o noktadan itibaren artık Lenin'in örgütsel çizgisini benimsediğini ifade etmiştir. Troçki'nin fiiliyatta ne ölçüde bu özeleştirisini doğrultusunda yol alabildiği bir yana, o hiç değilse mücadelenin verdiği derslerin ışığında Leninist-Bolşevizmin savunusunu üstlenmiş-

tir. Buna karşın, günümüzde pek çok örneği bulunacağı üzere, Leninci parti anlayışına karşı zamanla büyüyen tepkiler geliştiren Troçkistler mevcuttur. O nedenle, geçmişte ya da günümüzde, devrimci Marksizm yolundan ayrılmadığını ve Stalinizme karşı proletaryanın devrimci çizgisini temsil ettiğini iddia eden şu ya da bu Troçkist yapının gerçekliği, tam da bu noktada, yani Leninci parti anlayışına sahip çıkıp çıkmadığı noktasında irdelenmelidir.

İşçi sınıfının öncü devrimci partisini inşa etme konusunda, Troçki'nin Lenin gibi başarılı bir pratik sergilediğini söyleyemeyiz. Ama işin bu yönü farklı bir boyuttur. Troçki'nin ölümünden sonra Troçkistlerin sergilediği gerçeklik ise tamamen ayrı bir boyuttur. Troçkizm, işçi sınıfının örgüt sorununda giderek büyüyen bir şekilde, sadece Lenin'in değil fakat Troçki'nin çizgisinden de küçük-burjuvaca uzaklaşma eğilimi sergilemiştir. Bu bakımdan, Troçkizmi, diyelim ki yaşasaydı en başta Troçki'nin suçlayacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Yanlış olmayacaktır, zira Troçki'nin IV. Enternasyonal bileşenlerine örgütsel alanda yönelttiği ağır eleştiriler bu dediklerimizin kanıtıdır. Örneklemek gerekirse, Troçki'nin 1939 ve 1940 yıllarında IV. Enternasyonal'in ABD seksiyonu SWP içindeki tartışmalara müdahale amacıyla kaleme aldığı eleştirel mektup ve makalelerinden önemli satırları hatırlamak yeterli olacaktır.

İlk olarak, *örgüt içi demokrasi* gerekçesinin ardına sığınarak SWP içinde başını uzatan küçük-burjuva muhalefete Troçki'nin yönelttiği eleştirileri hatırlayalım. Troçki'nin bu bağlamda değindiği hususlar, spesifik birkaç örnekle ve yazıldığı dönemle sınırlı değil kuşkusuz. Bunlar, Troçkist çevrelerde yıllar boyunca varlığını sürdüren ve ardı arkası gelmeyen bölünmeler yaratan küçük-burjuva sosyalizminin meşrebini teşhir ediyor. O nedenle Troçki'nin satırlarını, sosyalist harekete uzanan günümüz küçük-burjuva gruplarının eleştirisi olarak da okumak yerinde olur: "Sosyalist hareket içindeki her küçük-burjuva grup gibi şimdiki muhalefeti de karakterize eden özellikler şunlardır: teoriyi küçümseme ve eklektisizm eğilimi; kendi örgütünün geleneğine saygısızlık; nesnel gerçeklik için duyulan kaygı yerine kişisel 'bağımsızlık' için duyulan kaygı; tutarlılık yerine asabiyet; bir konudan diğerine sıçramaya hazır oluş; devrimci merkezîyetçilik hakkında anlayış yoksunluğu ve düşmanlık; ve nihayet, klik bağlarını ve kişisel ilişkileri parti disiplininin yerine geçirme eğilimi." (Troçki, *Marksizmi Savunurken*, Kardelen Yay., s.77)

Okumuşlar diye nitelediğimiz unsurların nesnel olarak işçi sınıfının mensubu olduklarında bile, şayet sınıf devrimcisi olabilmek için gerekli iç dö-

larının işleyişine uzanan kuralsızlık ortaya koymuş bulunuyor.

Sınıf temeline oturmayan devrimcilik

Günümüzde Türkiye dahil çeşitli kapitalist ülkelerde devrimci durumları ateşleyecek nice krizler yaşanmasına rağmen, işçi sınıfının devrimci bilinç ve örgütlülük düzeyi zayıf ve bu nedenle de nesnellikler devrimci fırsatlara dönüştürülemiyor. İşçi hareketinin son tarihsel kesitte sürüklendiği gerilemenin nedenlerinden biri kuşkusuz sermayenin dünya ölçeğinde yürüttüğü genel saldırıdır. Ayrıca Türkiye gibi ülkelerde buna, burjuva devletin sistematik baskı politikalarının işçi sınıfına yıllardır göz açtırmamış olmasını da eklemek uygun olur. Ancak tüm bu faktörlerin yanı sıra öznel alanı ilgilendiren son derece önemli bir başka gerçeklik de unutulmamalı. Bu gerçekliği, yıllar içinde devrimci mücadele adına ortaya onlarca örgütün çıkmış olmasına karşın bir türlü sınıf temeline oturamayan devrimcilik oluşturuyor. Bu kavramla, işçiler arasında çalışma yürütseler dahi sınıfın devrimci ideolojisini benimsemeyen ve dolayısıyla devrimci sınıf politikası izlemeyen siyasal çevreleri kastediyoruz. İşçi hareketinde burjuva sol siyasetin, reformizmin genelde yarattığı tahribat biliniyor ve bu gibi sorunlar küçük-burjuva devrimci çevreler tarafından da sıkça dile getiriliyor. Oysa özellikle Türkiye gibi ülkelerde küçük-burjuva devrimciliğin bizatihi kendisi, dün olduğu kadar bugün de işçi sınıfı temelli devrimcilik anlayışını zayıflatan önemli bir etkidir. Ayrıca da, ikinci etkenin birincisine kıyasla devrimci yönler içermesi daha büyük yanılsamaların kaynağı olabilmektedir. Küçük-burjuva devrimciliği işçilere sıfırtan kopuk bir devrimcilik anlayışını, nesnel koşulları hesaba katmayan maceracı eğilimleri, Marksist ideolojiden beslenmeyen bir radikalizmi taşıyor.

Aslında işçi mücadelesi üzerinde farklı sınıfsal etkiler konusunu daha bütünsel biçimde ele alabilmek için genel olarak küçük-burjuva solundan söz etmek uygun olur. Küçük-burjuva sol eğilimler reformistinden devrimcisine oldukça geniş bir yelpaze teşkil eder. Küçük-burjuva sol akımlar burjuva soluna yaklaştıkları ölçüde onun reformizminden veya Türkiye gibi örneklerde onun devletçiliğinden, ulusalcılığından etkilenerek biçimlenmektedirler. Diğer bir bölümü ise çeşitli nüanslarda devrimci örgütlülükler yaratmaktadır. Ne var ki, kendi nesnel varlığı sallantılı bir sınıfsal konumdan türeyen siyasal eğilimlerin birbirlerinden çok net çizgilerle ayrılabilmesi de pek olanaklı değildir. Bunu anlamak için fazla uzağa gitmeye gerek yok. Türkiye'de reformist

ne ve böylece de yeni bir emperyalist savaşa yol açtığına haklı olarak dikkat çekmiştir.

İkinci Dünya Savaşını takiben kapitalist sistemin yaşadığı dönemsel canlanma bu tür tespitlerin doğru çıkmadığı yolundaki düşünceleri beslemişse de, ilerleyen yıllar içinde tekrar gelişmeye başlayan durgunluk eğilimi, sistemin tarihsel çıkmazına ilişkin devrimci Marksist tespitleri unutmamak gerektiğini hatırlatmıştır. Şurası gerçek ki, dönemsel olarak öne çıkan geçici gelişmelerle çağa damgasını basan tarihsel eğilimleri mutlaka ve mutlaka birbirinden ayırt etmeyi başarmak gerekir. Somut koşulların çözümlenmesine dayanan taktik esneklik bir ihtiyaçtır. Ama daha da önemlisi, devrimci strateji temel tarihsel eğilimler üzerine inşa edilmelidir.

Reel politikerler, gündemi çok yakından takip etme ve mevcut gerçekleri yakalama adına pratik yaşamda burjuva siyasetin zikzaklarında sürükleniyorlar. Bu tür siyasi yapılanmalardan, kapitalizmin uzun dönemli eğilimlerini hesaba katan devrimci stratejik yaklaşımların beklenmesi beyhude olur. Avrupa ülkelerinde sistemin görece canlanma döneminin reel politiker sol yaklaşımları besleyip büyüttüğü bir gerçektir. Bu tür yaklaşımlara sahip sosyalist örgütlenmelerin günümüz koşullarında izledikleri uzlaşmacı siyasetler bunun kanıtını oluşturuyor.

Üzerinde dikkatle durulması gereken bir başka konu daha var. Bu konuyu, kapitalizmin periyodik krizleriyle siyasal krizler arasında birebir ve mekanik bir ilişki kurmanın doğru olmayacağı şeklinde özetleyebiliriz. Siyasi yaşamda patlak veren krizlerin salt kapitalist ekonomideki dalgalanmalardan kaynaklandığını düşünmek yanlıştır ve Marksizmin zengin çözümlenmeleriyle de bağdaşmaz. Siyaset arenasında cereyan eden karmaşık olaylar basite indirgemeci yaklaşımlarla kavranamaz. Kapitalizm işçi devrimleriyle yıkılmadığı sürece, kaçınılmaz periyodik krizlerine ve tüm iktisadi dalgalanmalarına karşın kendine işler bir yol bulmayı sürdürür. Ama bununla birlikte siyasi yaşamda iktisadi krizlerle birebir örtüşmeyen çeşitli krizler ve altüstlükler patlak verebilir. Bunda anlaşılacak bir yan da yoktur. Çünkü emperyalizm çağı, kapitalizmin içerdiği temel ve ikincil çelişkilerin ziyadesiyle olgunlaştığı ve ani patlamalarla dışa vurduğu bir çürüme dönemidir. Bu özellik kapitalizmin üstyapısal kurumlarının işleyişini de alabildiğine istikrarsız bir niteliğe büründürmüştür. Bunu son dönemde Türkiye’de egemen sınıf içinde yaşanan kriz ve buna bağlı olarak siyasetten hukuka, yasama, yürütme ve yargı organ-

nüşümü geçirmemişlerse, sınıf mantığı olarak küçük-burjuva niteliğe sahip olduklarına çeşitli yazılarımızda değinmişizdir. Böylesinin en büyük iddialarından biri de, biraz mürekkep yaladıklarından, kendilerinin işçilere oranla teoriyi daha iyi anladıkları ve teoriyle daha yoğun meşgul oldukları yolundadır. O nedenle de, uzandıkları sosyalist örgütlerde henüz örgütlü mücadelenin asgari gereklerini bile içselleştirmeden, teorik sorunlara sözümona ilgi duyan bilgiçler olmaya pek meraklıdılar. Bu gerçeklik dün de böyledir bugün de. Üstelik Troçkizmin teorik açıdan fukara bulup tefe koyduğu Stalinist örgütleri bir yana bıraksak bile, bu değindiğimiz sorun ortadan kalkmaz. Zira Troçki’nin Marksist teori alanındaki devrimci duruşunu, yalnızca kendi küçük-burjuvalıklarının üzerini örtmek için sahiplenir görünen Troçkistler ziyadesiyle mevcuttur.

Vaktiyle Troçki de, çok bilmiş geçinen bu tür mürekkep yalamışların, iddialarının tam tersine parti üyesi bir işçi kadar bile diyalektik düşünceden nasibini alamadığına değinmiştir. Bu bağlamda, her parti üyesinin bizzat diyalektik felsefe ile uğraşmasını istemenin doğal olarak bilgiçlik taslamak olacağını, ne var ki sınıf mücadelesi okulundan geçen bir işçinin kendi deneyiminden hareketle diyalektik düşünme isteği kazandığını vurgular. Böyle bir işçinin, Marksist teorinin ve diyalektiğin farkında bile olmasa, devrimci yöntemi ve sonuçlarını seve seve benimseyeceğini belirtir. Akademik eğitim görmüş küçük-burjuva zihniyetli unsurlar açısından ise durum kötüdür. Çünkü, “Onların teorik önyargılarına daha okul sıralarında nihai biçimi verilmiştir. Diyalektiğin yardımı olmaksızın yararlı yararsız pek çok bilgi edinmeyi başardıkları için, hayata onsuz da pekâlâ devam edeceklerine inanırlar. Aslında, düşünce aletlerini teorik olarak gözden geçirmeyi, parlatmayı ve keskinleştirmeyi ve günlük ilişkilerinin dar çevresinden pratikte kopmayı başaramadıkları ölçüde, diyalektikten vazgeçerler. Büyük olaylarla karşılaştıklarında kolayca kaybolur ve yeniden küçük-burjuva düşünce tarzına saparlar.” (age, s.79)

Bu tür unsurlar, sınıf mücadelesi içinde eğitilip sınanmadan örgüt içinde sorumluluk gerektiren görevlere getirilmemelidirler. Dahası, küçük-burjuva çevreden gelen ya da o zihniyete sahip olup proleter çevreye uyum sağlayamayan unsurlar, şayet daha önce hak etmedikleri biçimde parti üyesi olmuşlarsa, Troçki’nin yerinde olarak belirttiği gibi, parti üyeliğinden sempatan statüsüne transfer edilmelidirler. Keza, küçük-burjuva entelektüel unsur-

lar partiye işçi üye kazanma çalışması içinde eğitilmezlerse, partinin sözde parlak görünen bir tartışma kulübüne çevrilmesi tehlikesi mevcuttur. “Küçük-burjuva çevreden gelen biri, ne kadar yetenekli ve kendisini sosyalizme adanmış olduğuna bakılmaksızın, öğretmen olmadan önce, işçi sınıfı okuluna devam etmelidir. Genç entellektüeller, entellektüel gençliğin başına geçirilmemeli, ağır pratik çalışma için birkaç yıllığına eyaletlere, bütünüyle proleter merkezlerle gönderilmelidir.” Troçki bu kuralın gençlik örgütü için de geçerli olması gerektiğini vurgular ve “aksi halde, çok değerli genç unsurları devrimci savaşçılar olarak değil devrimci aylaklar olarak eğitime tehlikesi ile karşı karşıya kalırız” der. (age, s.140)

Lenin’in gerçek bir Bolşevik örgütlülüğü yaratırken canla başla savunduğu ve Troçki’nin de yıllar sonra doğruluğunu kabul ederek yinelediği bu örgütsel kurallar, bugün de savunulması gereken niteliktedir. Ama önemli olan, bu doğruların savunusunun kâğıt üzerinde kalmaması ve bunların hayata geçirilebilmesini mümkün kılacak bir örgütsel çizginin sabırla, azimle izlenmesidir. Bu açıdan, Lenin’in ölümünden sonra Bolşevizmin içini boşaltarak ona ihanet eden ve egemen bürokratlara özgü bir örgütsel-siyasal gerçeklik yaratan Stalinizmin meşrebi ortadadır. Peki ama, Stalinizme karşı haklı mücadelesinde oluşturduğu örgütlülüğü Leninist-Bolşevikler diye niteleyen Troçki’nin takipçileri ne durumdadır? Şayet bazı istisnalar varsa onları tenzih etmek koşuluyla, Troçki’nin takipçisi olma iddiasındaki Troçkizm, daha yolunun başındaki IV. Enternasyonal’in küçük-burjuvaca çekişmelerle paramparça edilmesini yansıtan bir tarih yazmıştır. Ve bu gerçeklik günümüzde de devam ediyor.

Kuruluşunda Lenin dönemi Komintern kararlarını benimseyen IV. Enternasyonal’in parçalarından türeyen çeşitli Troçkist çevre ve örgütleri gözden geçirelim. Troçki’nin çizgisini en başarılı şekilde temsil ettiğini söyleyip, işin gerçeğinde siyasal ve örgütsel rotasını II. Enternasyonal’in reformist-Menşevik çizgisi temelinde belirleyenlerin sayısı çok kabarık. Keza Marksist teoriye pek bir önem verdikleriyle övünüp, fiiliyatta kendi örgütsel çevrelerini küçük-burjuvaca bir tartışma kulübüne çeviren Troçkistler de ziyadesiyle mevcut. Böyleleri için Troçki’nin yukarıda değindiğimiz uyarıları o kadar yerinde ve çarpıcı eleştiriler ki, uzun sözü gerektirmeden, aslında Troçkizmin Troçki’den öğreneceği çok şey olduğunu belirtmemiz yeterli olacak.

Önemli bir hususun daha altını çizelim. “Örgüt içi demokrasi” konusu, Le-

Devrimci işçi siyaseti ilkesel düzeyde burjuva siyasetten farklı bir niteliğe sahiptir ve pratikte de öyle olmalıdır. Burjuva siyaset, konjonktürel ihtiyaçlardan kaynaklanan günübürlük söylemlerle kitlelerin ufkunu düzen sınırlarına hapsetme, onları burjuvazinin çıkarları doğrultusunda tavlama ve oyalama taktiklerine dayanır. Oysa işçi sınıfının kurtuluşu, her şeyden önce stratejik bir bakış açısını ve geniş ufuklu analizleri gerektirir. Taktikler de, somut koşulların devrimci strateji temelinde analizinden türetilir. Bu bakımdan, içinde yaşanılan çağın ana karakteristikleri kavranmadan ve burjuva siyaset arenasındaki geçici dalgalanmalara adapte olunarak doğru siyasal tutumlar geliştirilemez. İşte, işçi-emekçi kitlelerin yaşamına yönelebilecek emperyalist savaş veya faşizm gibi tehlike kaynakları üzerinde dikkatle durmamızın nedeni böyle bir zorunluluktan kaynaklanmaktadır. İşçi sınıfının öncüsünün eğitimi böyle bir stratejik yaklaşımı zorunlu kılmaktadır. Ancak, kapitalist sistemden kaynaklanan olası tehditlere karşı genel uyanıklığın sağlanmasıyla, bu tehditlerin gerçekliğe dönüşmesi durumunda izlenecek somut siyaset ve taktikler kuşkusuz aynı şey değildir. Bir de, emperyalist çağın içerdiği tehlikelerin Türkiye gibi bir ülkede bölgesel ve dönemselsel olarak ciddi tehditlere dönüşebileceği de unutulmamalıdır.

Emperyalist çağın olayları konjonktürel dalgalanmaların esiri olunmadan tarihsel bakışla incelenirse, bu çağın daha birinci yeniden paylaşım savaşı döneminden başlayarak siyasal durumdaki ani değişimlerle seyrettiği görülecektir. Devrimci öncü, 20. yüzyılda olduğu üzere 21. yüzyılın da sınıf mücadelesinde devrim ya da karşı-devrim gibi patlamalı süreçlere gebe olduğunu ve dolayısıyla savaş, siyasal gericilik gibi olağanüstü siyasal gelişmelere her zaman hazırlıklı olmak gerektiğini propaganda etmekle yükümlüdür. Bu bağlamda hatırlanacak olursa, yıllar önce Troçki de kapitalizmin tarihsel çıkmasına işaret etmiştir. Bu çıkmazın tüm kapitalist ülkelerde kendini kronik işsizlikle, işçilerin yaşam standartlarının düşmesiyle, köylülük ve kent küçük burjuvazisinin yıkımıyla, parlamenter devletin çürüyüşüyle, sosyal reformların gerçek bir tasfiyesi ve çıplak askeri-polis aygıtlarının eski yönetici partileri bir tarafa fırlatmasıyla, kitlelerin “ulusal” demagojiyle muazzam bir şekilde zehirlenmesiyle ve faşizmin gelişmesiyle ifade ettiğini belirtmiştir. Troçki ayrıca, dünya arenasında işleyen süreçlerin uluslararası ilişkilerdeki istikrarın son kalıntılarını silip süpürmekte olduğuna, devletler arasındaki çatışmaları keskinleştirdiğine, pasifist girişimlerin beyhudeliğini açığa çıkardığına, yeni ve daha yüksek bir teknik temelinde silahlanmanın gelişimine ivme verdiği-

yönelik bir değerlendirme yaparak, vaktiyle devrimci bilincin sınıfa taşınması konusunda yanlış düşündüğünü itiraf etmiştir. Bu tür iddialar gerçekliği yansıtmaz ve doğru değildir. Bunlar, son tahlilde sınıfın devrimci partisinin yaratılması görevinden yan çizen ve sorumluluğu işçi sınıfının kendiliğinden hareketinin üzerine yükleyen bir anlayışın ürünüdür. Oysa Lenin daha 1901 ve 1902 yıllarında kaleme aldığı *Bir Yoldaşa Mektup, Nereden Başlamalı ve Ne Yapmalı* çalışmalarından itibaren, sınıfın devrimci partisinin inşasına ve bu temelde devrimci bilincin sınıfa taşınmasına ilişkin son derece önemli görüşler ortaya koymuştur. Zaman içinde bunları geliştirmiş ve önderlik ettiği Bolşevik Parti gerçeğiyle de bu örgütsel çizgisinin doğruluğunu kanıtlamıştır.

Biz daha yıllar öncesinde, bürokratik rejimleri yıkan fırtınaların estiği 1990 döneminde, geçmişin devrimci dersleri ışığında ve yenilenme görevi bağlamında ortaya koyduğumuz yazılarımızda örgütsel sorunlara ilişkin önemli bir hususa dikkat çekmiştik. Lenin *Ne Yapmalı* kitabında, aslında son derece ufuk açıcı biçimde, devrimci bilinç sorununun iki farklı boyutuna açıklık getiriyordu. Bu doğrultuda, *devrimci bilincin üretilmesi* ile *devrimci bilincin sınıfa taşınması* sorunu birbirinden ayırt edilmelidir. Devrimci bilincin üretimi, devrimci Marksist teorinin yaratılması ve ilerletilmesi kapsamında bir görevdir ve bu noktada yılların bilgi birikimine dayanan devrimci bir faaliyet söz konusudur. Fakat parti inşası bağlamında esas sorun, en başta Marksizmin kurucularının eşsiz devrimci birikim ve emekleri üzerinde yükselen bu devrimci teorinin sınıfın öncü unsurlarına nasıl taşınacağı sorunudur. Kim ne derse desin, Lenin'in ömrü boyunca savunduğu üzere, devrimci bilinç işçi sınıfının saflarında kendiliğinden doğmaz. İşçi sınıfının kendiliğinden mücadelesi en iyi ihtimalle sendikal ve genel demokratik mücadelede militan öncü işçiler yaratabilir. Sınıf mücadelesinin, işçi kitlelerinin sendikal ve genel demokratik nitelikli kendiliğinden mücadelesinin ötesinde kapitalizmi yıkmak ve devrimci işçi iktidarını kurmak kapsamında ilerletilebilmesi, devrimci öncü partinin yaratılmasını ve bu ileri düzeye taşınmış bir siyasal faaliyeti şart koşar. Bu düzeydeki örgütlü görev, sınıfın kitlesele ekonomik-demokratik mücadelesinin öne çıkarttığı doğal işçi önderlerinin, militan öncü işçilerin devrimci bilinçle donatılmasını gerektirir.

Lenin sınıfın kitlesele kendiliğinden mücadelesine ve bu temelde yaşanan isyan dalgalarına her zaman önem vermiş, ancak bununla birlikte her fırsatta bu mücadelenin sınırlılığına işaret etmiştir. Bunun aşılabilmesi için işçi sını-

burjuvazi bu topraklarda Batı ülkelerinde olduğu tipte bir sınıf hizmetkârlığı rolünden çok öte bir siyasal ağırlığa sahip bulunuyor.

Kişisel düzeyde sermaye düzeninin işleyişinden nemalanmak söz konusu olduğunda küresel kapitalist işleyişe hiçbir itirazı olmayan bürokratik kurumlar, sıra ayrıcalıklı bir siyasal kast olarak varlıklarını sürdürmeye geldiğinde yabancı sermaye düşmanı, devletçi, ulusalcı kesilmektedirler. Bu kurumlar ve peşlerine taktıkları seçkincilik budalası, halka tepeden bakmaya meraklı tuzu kuru kent orta katmanları, TÜSİAD gibi büyük sermaye örgütlerinin beklentilerine de ters düşen siyasi formüllerle ciddi krizler yaratmaktan adeta mazoşist bir zevk almaktadırlar. Bunların izlediği siyaset, ABD veya AB gibi emperyalist güçler tarafından destek görmemekte, ideolojileri Türkiye'nin artık küresel kapitalist işleyişe entegre olmuş iktisadi gerçekleriyle bağdaşmamakta, halk çoğunluğu tarafından seçimlerde hezimetlere uğratılmaktadırlar. Ama tarihsel bir yenilgiye uğrayanların ruh haliyle, sahneden tamamen süpürülmeden önce uğursuz çırpınışlarını sürdürmekten de kolayına vazgeçmemektedirler.

Türkiye'de yaşanan bu örnek, üstyapı kurumlarının ve oluşmuş ideolojilerin, bazı durumlarda ekonomik işleyişten kaynaklı ihtiyaçlara ters düşme pahasına toplumsal yaşamda şu ya da bu ölçüde etkili olabildiğini gözler önüne seriyor. Zaten Marksizm ve onun tarihsel materyalizm anlayışı da bunu bu şekilde kavramayı gerektirir ve mümkün kılar. Tersini düşünmek, yani ekonomik temeldeki gelişmenin üstyapıda gerekli değişimi, krizlere, çatışmalara yol açmadan bir çırpıda ve kendiliğinden yaratabileceğini iddia etmek ise hayatın gerçek akışıyla bağdaşmamaktadır. Bu tür yanlış yaklaşımlar, Marksizmi de ekonomik determinizm düzeyine indirgemek anlamına geliyor. Ekonomik temelden kaynaklanan değişim ihtiyacının *son tahlilde* buna direnen güçlere boyun eğdireceği aşıkârdır. Fakat kapitalizm altında pek çok tarihsel değişimin, burjuva iktidar bloku içindekiler de dahil nice toplumsal çatışma ve siyasal krizler pahasına gerçekleştiği yadsınamaz.

Sağlam bir ideolojik donanımın gerekliliği

Genelde ideolojinin önemi, sorun işçi sınıfının devrimci mücadele cephesinden irdelendiğinde de kavranacaktır. Örneğin işçi devriminin başarıya ulaşması için temel koşullardan biri olan burjuva devlet aygıtının parçalanması sorunu, yalnızca baskı aygıtlarının ortadan kaldırılmasını değil, burjuva ide-

yor. Türkiye’de de burjuva ideolojik aygıtlar, kitlelerin kendi çıkarlarının bilincine varmasını engellemek, onları çeşitli bahanelerle uyutmak ve egemen sınıfın çıkarlarının savunusuna kurban etmek üzere her daim iş başındadır. Devletin “sınıflar üstü” koruyucu bir kurum ve “ulusal çıkarlar” demagojisinin kutsal bir görevmişçesine yoksul kitlelere benimsetilmesi, burjuva ideolojik aygıtların yarattığı bilinç çarpılmasının başlıca örnekleridir. Sömürülen kitleleri baskı politikalarının yanı sıra bir de bilinç köreltici dogmalarla esir alan burjuvazi, iş hayatının gerçekler dünyasında ise bunlara hiç mi hiç aldırmaksızın tamamen kendi bildiğini okumaktadır.

Son dönemde Türkiye’de yaşananlar bu durumu olanca çarpıcılığıyla ortaya koyuyor. Hatırlayalım, Kuzey Irak’a olası bir operasyonun psikolojik ön hazırlığı olarak kitleler şovenizm batağına sürüklenmek istendi. “Cumhuriyet” mitingleri vasıtasıyla sözde bir anti-emperyalizm ve ulusal çıkarların savunusu söylemi yükseltildi. Statükocu güçler bu tür tertiplerle boz bulanık bir siyasal ortam yaratmaya çalışırken, onların gözbebeği o pek ulusalcı geçinen askeri kurumlar perde arkasında neyle meşguldüler? Ortalığa ne kadar toz bulutu serpseniz de son tahlilde gerçekler direngendir. Nitekim siyaset sahnesinde kriz yaratmak isteyen generallerin, gizli kulislerde aslında nasıl da kendi maddi çıkarlarının takibiyle haşır neşir oldukları anlaşıldı. ABD’ye veya Avrupa Birliği’ne kafa tutar görünen ve ucuz bir yabancı düşmanlığıyla kanlı operasyon planlarına kamuoyu yaratmaya çalışan üniformalı burjuvazi, yönetiminde söz sahibi olduğu OYAK-BANK’ı o “yabancılara” pek güzel satıverdi. İşçi sınıfını ve emekçileri uyutmak için topluma milliyetçilik zehrini şırınga edenler, kendi paracıkları söz konusu olduğunda “ulusal çıkarları” unutup pekâlâ sermayenin küresel çıkarları doğrultusunda harekete geçebildiler.

Ama yine de, bu üniformalı burjuvazinin doğrudan sermaye sahibi burjuvalar gibi her konuda önceliği kapitalizmin ekonomik gereklerine vereceği yanılmasına düşülmemelidir. Türkiye gibi bir ülkede devlet kurucu asker-sivil bürokrasinin uzun yıllar boyunca varlık nedeni olmuş geleneksel ideolojisi bir çırpıda buhar olup uçmuyor. Gerçi Kemalist devletçi ideoloji ve onun alâmeti farikalarını oluşturan kırmızı çizgileri günümüz koşullarında büyük sermayenin ekonomik beklentileriyle çelişebiliyor. Ne var ki statükocu devlet güçleri, bunları hâlâ Türkiye’nin siyasi gerçekliğinin vazgeçilmez unsurları olarak dayatmakta ısrarcı olmaktadır. Günümüzde artık bir anomali gibi görünen bu çarpıklığın Türkiye’ye özgü tarihsel temelleri vardır. Üniformalı

fının mücadelesi içinde Bolşevizmi egemen kılmaya çalışmıştır. Ekonomizm, kendiliğindencilğe tapınma ve kitle kuyrukçuluğu gibi eğilimlere karşı kararlı bir mücadele yürütmüştür. Gerek *Ne Yapmalı*’da gerekse ilerleyen yıllar içinde, işçi sınıfını sendikal mücadelenin dar sınırları ve kendiliğinden kabarmaların gelgitleri içinde çıkışsızlığa sürükleyen eğilimleri bıkmaksızın eleştirmiştir. Bu çıkışsızlığın üstesinden, ancak sınıfın öncü devrimci partisini yaratarak gelinebileceğini savunmuştur. Bu savunusunu, Bolşevik Partiyi inşa planı ve çabasıyla yaşama geçirmiştir. Bu tarihsel örnekten hareketle açıkça belirtmek gerekir ki, sınıf mücadelesine devrimci bilinci kuşkusuz sınıfın öncü partisi taşır. Lenin’in devrimci çizgisini geleceğe taşıma bağlamında değerlendirmeler yapan Troçki de her vesileyle, sınıfa bilincin taşınmasında partinin rolüne vurgu yapar. “Parti sınıf bilincine varılmasına aracılık eden tarihsel organdır” der Troçki.

Sınıfa devrimci bilincin taşınması, sınıfın hayatı ve mücadelesi içinde yer almadan yerine getirilebilecek bir görev değildir. Troçki’nin dediği gibi, “Devrimci mücadelenin dışında kalarak Marksizmi öğrenmeye çalışmak kitap kurtları yaratabilir ama asla devrimciler yaratmaz. Marksizmi öğrenmeden devrimci mücadelede yer almaya çalışmak ise yine çok büyük tehlikeler arzeden bir durum olup, yarı körlük anlamına gelir. Bir Marksist için Marksizmi öğrenmek ise ancak sınıfın hayatı ve mücadelesi içinde yer almakla mümkündür; böylece hem teori pratik tarafından doğrulanacak hem de pratik teori tarafından açıklanacaktır. Yalnızca mücadele içinde fethedilmiş, Marksizme ait doğrular insanların zihninde ve kanında yer edebilir.” (Troçki, *İspanyol Devrimi*, Yazın Yayıncılık, s.187)

Sınıfa bilinç taşıma vurgusu, asla, işçi sınıfı içinde yürütülen örgütlenme mücadelesinin dışında, birtakım aydınların birtakım işçilere “devrimci eğitim” vermeleri gibi bir faaliyeti anlatmaz. Sosyalist partilerde aydın kökenli üyeleri “öğretmenler” ve işçi üyeleri ise “beyinlerine dışardan bilinç akıtılacak öğrenciler” addedenlerin Lenin’i doğru anlamaları mümkün değildir. Lenin’in açılımlarında, baştan sona, devrimci bilincin sınıfa “ekonomik mücadele alanının dışından” taşınabileceği hususundan gayri bir “dışardan” vurgusu mevcut değildir. O nedenle, kendilerine aydınca meşgaleler icat etmek üzere “içerden mi-dışardan mı” konusunda fuzuli polemikler yürüten yaklaşımlara itibar etmemek gerekir.

İşçi kitlelerinin kendiliğinden mücadelesi, devrimci partinin öncülüğü ol-

madan kapitalizmi yıkma noktasına ilerleyemez. Devrimci öncü olmadan kitle mücadelesi her seferinde vardığı doruk noktalarından geri çekilmeye mahkûm olur; bu durumda mücadele içindeki kitleler de yine alışıldık günlük yaşamlarına geri dönerler. Sınıfın mücadele içinde öne çıkan unsurları, devrimci öncünün örgütlü mücadelesi sayesinde devrimci bilinçle donatılmadıkça, sendikal mücadelenin sınırlarını kendiliğinden aşamazlar. Sosyalist bilincin işçi kitleleri arasında ekonomik-demokratik mücadelenin ilerleyişiyle kendiliğinden doğacağını iddia etmek, devrimci parti sorununun üzerinden aydın kurnazlığıyla atlamaya teşebbüs etmek anlamına gelir. Mücadeleci işçilerin, kendi sınıf sevgileriyle kapitalist düzenden kurtulmak gerektiği noktasına ilerlemeleri kuşkusuz mümkündür. Fakat bu durum sosyalist bilince erişmek ve sosyalist bilinçle donanmak anlamına gelmez. Öncü ve mücadeleci işçilerin sosyalist bilince ulaşması, onların kendi sevgiler ve duygular dünyasında kendiliğinden sıçramalar kaydetmeleriyle tamamlanacak bir iş değildir. Bunun için, sınıfın devrimci örgütünün inşası temelinde öncü-mücadeleci işçilerin bu çabanın doğrudan bileşeni düzeyine yükseltilmesi gerekir.

Kimse geçmişin hatalarını silip geçmişi doğru temellerde geri getiremiyor. Fakat hiç değilse, geçmişte yaşananlardan günümüzde mücadeleyi ilerletici dersler çıkartmak mümkün. Proleter mücadele, sözünün eri olan bir devrimci Marksistten bu doğrultuda tutum almasını, hatalarıyla yüzleşmesini, devrimci bir muhasebe yürüterek kendini yenilemesini ve tarihsel deneyimlerin devrimci dersleriyle donanarak yeniyi yaratmak üzere ileriye atılmasını bekliyor. Unutulmasın ki, dünya işçi sınıfının kapitalizmi yıkması için nesnel koşulların ziyadesiyle olgunlaştığı günümüz dünyasında, proletaryanın devrimci önderliğinin yaratılması görevi bir o kadar daha yakıcı önem arz ediyor. Bu görevin üstesinden gelebilmek için, geçmiş yılların örgütsel alanda dünya genelinde ortaya koyduğu olumsuzluklar engeli aşılmalı ve azimle yola devam edilmelidir. Tarihsel iyimserliğini yitirmeyen ve gerektiğinde akıntıya karşı yüzmeye cesaret eden enternasyonalist komünistlerin ulusal ve enternasyonal düzeyde görev anlayışı, işte bu temeller üzerinde yükseliyor. ■

devlet, kitleleri yalnızca baskı aygıtlarıyla değil ideolojik aygıtlar vasıtasıyla da egemenlik altına almıştır. İdeolojik aygıtların kitleleri düzen sınırları içinde tutmak bakımından taşıdığı önem, kapitalist toplumda yeri geldiğinde baskı aygıtlarından çok daha fazla olabilmektedir.

İdeolojinin önemini ve rolünü, kapitalist sistemin günümüz benzeri istikrarsızlık koşullarında yükseltelen milliyetçilik dalgasının niteliği temelinde irdeleyebiliriz. Burjuva ideolojisinin kitleleri emperyalist paylaşım savaşlarına çekebilmek amacıyla yürüttüğü şovenist içerikli “ulusal çıkarlar” kampanyasının, ekonomik işleyiş bakımından tutarlı nesnel dayanakları bulunmuyor. Çünkü kapitalist işleyiş ulus-devlet yatağına sığmayan ve dünya pazarıyla bütünleşme eğilimi arz eden bir karaktere sahiptir. Bu açıdan bakıldığında görülecektir ki, çeşitli kapitalist ülkelerde dönem dönem parlatılan ulusalcılık, genelde burjuvazinin dünya pazarında daha fazla pay sahibi olabilmek ve göz diktiği nüfuz bölgelerinde yeni ayrıcalıklar kazanma hırsına kitleleri alet etme aracından ibarettir. Bir başka deyişle, kitleler ulusalcılık söylemiyle tuzağa düşürülürken, sermaye güçleri ise fiiliyatta ulus-devlet ötesinde yeni çıkarlar elde etme, emperyalist tarzda yayılma peşindedir.

Bu gerçekler, gerek Birinci gerek İkinci Dünya Savaşı ve gerekse de günümüzde çeşitli bölgelerde sürdürülen emperyalist savaşlar tarafından çarpıcı biçimde gözler önüne serilmiş bulunuyor. İşçi-emekçi kitleleri sermayenin emperyalist planları doğrultusunda birbirine boğazlatan bu yeniden paylaşım savaşları, ekonomik alan olarak ulus-devlet sınırlarının fiilen ötesine geçildiğinin ifadesidir. Herhangi bir ülkede kapitalist işleyişin temellerinin atıldığı ve ulusal pazar birliğinin kurulmaya çalışıldığı bir dönemde milliyetçi burjuva ideolojisinin ekonomik temelde bir dayanağı olmuş olsa da, genelde bu dönemler artık çoktan geride kalmıştır. Emperyalizm çağı giderek yayılan ve derinleşen bir biçimde kapitalizmin küresel ekonomik işleyişini yerleştirmiştir. Onun için milliyetçi burjuva görüşler, günümüzde büyük sermaye açısından, ihtiyaç duyduğunda kitleleri kendi emperyalist emelleri doğrultusunda seferber etmeye yarayan ideolojik bir silahtır. Bugün yayılmacı dürtülerle çıkartılan ya da bu tür dürtülerle bir parçası olunan savaşlara eşlik eden “ulusal savunu” söylemi gerçekte tam bir sahtekârlıktan ibarettir.

Ama kitlelerin beynine yüzlerce yıl içinde zerk edilmiş olan önyargılar, dogmalar, aslında ekonomik gerçekler dünyasına tamamen ters düşen milliyetçi ideolojinin bilinç bulandırıcı hizmetini hâlâ sürdürebilmesini mümkün kılı-

lardan yararlanmışlardır. Bütün bu hususlar kapitalist toplumu da kapsayan gerçeklerdir. Kural olduğu üzere, burjuva düzende de genelde egemen fikirler egemen sınıfın fikirleri ve onun ideolojik aygıtlarının yaydığı ideolojilerdir. Bu nedenle, işçilerin nesnel sınıf çıkarlarının onların bilincinde doğrudan ve kendiliğinden yansımaları bulması olanaklı değildir.

Kapitalist toplumda burjuva ideolojisinin kitlelerin düşünce ve inanç dünyasında yarattığı yanılsamalar son derece önemli bir role sahip bulunuyor. Bu üretim tarzının egemenleri, gelişen teknik olanakları kendi hizmetlerine koşarak yoksul kitleleri aldatıp uyutacak yalan dünyaları yaratmakta sınır tanımaz ölçüde yetkinleştirdiler ve pervasızlaştılar. Marksizm, insanların her zaman aldatılmanın ve kendi kendini aldatmanın saf kurbanları olduğuna dikkat çeker. Ve insanlar, herhangi bir ahlâki, dini, politik, sosyal safsatanın, açıklama ve vaadin arkasında şu ya da bu sınıfın çıkarlarını aramayı öğrenmedikleri sürece de bunların kurbanı olmaya devam edeceklerdir.

Bugün işçilerin, yoksul kitlelerin burjuva ideolojisi eliyle içine sürüklendikleri yanılsamalardan kurtulabilmeleri ve kapitalizmin onları köleleştirmek amacıyla görselleştirdiği yalan dünyalarını yerle bir edebilmeleri bir hayat-memat sorunu oluşturuyor. Bu sorunun çözümü için, işçi sınıfının, kendisini nesnel sınıf çıkarları ve insanlığın kurtuluşu doğrultusunda aydınlatan devrimci dünya görüşünü benimsemeye ihtiyacı var. Tarih, ezilen ve sömürülen sınıfların devrimci ideoloji silahını kuşandıklarında egemenlerin zulmünü rüzgârlara savuracak mucizeler yaratabildiklerini ortaya koymuştur. Günümüz dünyasında böyle bir mucizeyi gerçek kılacak düşünsel silah Marksizmdir. Devrimci Marksizm işçi sınıfına ve tüm yoksul kitlelere, ezilenlere, kapitalizmin onları hapsediği esirler dünyasından çıkış yolunu gösteriyor.

İdeolojinin rolü

Kapitalist toplumda egemen güçler düzenlerinin sürüp gitmesini sağlamak için genelde iki sosyal fonksiyona başvururlar. Lenin'in sözleriyle ifade edecek olursak, *cellât* ezilenlerin protestosunu ve öfkesini bastırmak; *papaz* da ezileni teselli etmek, onlara sıkıntıların ve fedakârlıkların azalacağı umudunu vermek için gereklidir. Böylece sınıf egemenliği sürdürülürken, işçi-emekçi kitlelerin sınıf egemenliğiyle uzlaşmasına, devrimci eylemden uzak tutulmasına, devrimci ruhun zayıflamasına ve devrim azminin yıkılmasına çalışılır. Tarih boyunca yaşanmış tüm sınıflı toplumlarda egemen sınıfın aracı olan

Devrimci Marksizm: Teori ve Pratiğin Örgütlü Birliği

İşçi sınıfının devrimci teorisi Marksizmin dünyaya gözlerini açtığı dönemin üzerinden uzun yıllar geçti. Proleter devrimci mücadelenin dünden bugüne uzanan temel programatik kaynağı *Komünist Manifesto* 167 yaşına ulaştı. Burjuvazinin yıllar boyunca yürüttüğü çok yönlü karalama ve gözden düşürme kampanyalarına karşın, Marksizm işçi sınıfının devrimci teori ve pratiğinin en doğru ve kapsamlı ifadesi olma niteliğinden hiçbir şey yitirmedi.

Ancak kuşkusuz bu tespit bir nesneliği ifade ediyor. Öznelde ise, Marksizmin sahiplenilmesi açısından çeşitli dönemlerde yaşanan gerilemeler ve çeşitli örnekler bazında sergilenen savrulma ve çarpıtmalar mevcut. Marksizm, bizzat Marx'ın da "Tanrı bizi öyle Marksistlerden korusun" anlamında serzenişte bulunduğu üzere, bazı "Marksistlerden" neredeyse burjuvaziden çektiği kadar çekmiş bulunuyor.

Bu bağlamda her bir çeşitleme üzerinde durmak mümkün de değil gerekli de. Fakat toparlayıcı bir şekilde vurgulamak istersek, Marksizmin devrimci özünü boşaltarak onu akademisyenler dünyasının tezler yarışına dönüştüren bir Marksizmin, işçi sınıfının devrimci mücadelesi içinde bir yerinin olmadığını kalın çizgileriyle belirtmeliyiz.

Krizde olan Marksizm değil

Marx ve Engels döneminden beri vurgulanan önemli bir gerçeklik var. İşçi sınıfının devrimci mücadelesi başlıca üç alanda yürüyen, bir başka deyişle üç boyutlu bir mücadeledir. Proleter devrimci mücadelenin teorik, siyasal ve

ekonomik diye sıralayabileceğimiz bu üç boyutu devrimci Marksizm temelinde bir bütünlük oluşturur. En önemlisi de, bu bütünlüğün sağlanabilmesi, doğru bir örgüt anlayışından hareketle sınıfın öncü devrimci örgütünün var edilmesini gerektirir.

Yıllar içinde Marksizm adına sergilenen çeşitli yaklaşım ve eğilimler gözden geçirildiğinde, devrimci Marksizmden teorik alanda gerçekleşen bir uzaklaşmanın, mutlaka siyasal ve örgütsel alandaki çarpıtma, inkâr ve kopuşlarla birlikte yürüdüğü görülecektir. Bu özellik, devrimci Marksizmin Stalinizm tarafından tahrifatından onun II. Enternasyonal reformizmi tipinden inkârına ya da teorik mücadelenin öneminin ardına sığınarak gerçekleştirilen akademisyen işi yozlaştırmalara dek çeşitli örnekler açısından geçerlidir.

Kimileri kabule yanaşmasa da açık olan bir gerçek var. Yıllar boyunca yürütülen çeşitli anti-Marksist saldırılar ve karalama kampanyaları bir yana, devrimci Marksizme en büyük darbeyi indiren, vaktiyle Sovyetler Birliği'nde Ekim Devrimiyle kurulan işçi iktidarını yerle bir eden Stalinist egemenlik oldu. Stalinizm, Sovyetler Birliği'ndeki bürokratik iktidarı sayesinde etki alanını dünya ölçeğinde genişletti ve komünist hareket üzerinde hegemonyasını kurdu. Uzun yıllar boyunca kendini Marksizme bağlı ve "yaşayan sosyalizm" olarak göstermeyi başardı. İşte bu nedenle, aslında Marksizmle ve sosyalizmle kökten farklı olan Stalinizmin günahları, son derece haksız biçimde Marksizm ve sosyalizm hanesine yazıldı.

Sorun nesnel açıdan irdelenirse, Sovyetler Birliği ve benzerlerindeki bürokratik rejimlerin çöküşünün bunlarla bir ilgisi bulunmayan Marksizm için bir kriz kaynağı oluşturamayacağı görülür. Ne var ki yaşam nesnel gerçeklerin toplumsal bilinçe birebir yansımalarıyla ilerlemiyor ve işin içine bir yığın öznel faktör giriyor. İdeolojik-teorik alanda gerçekleşen çarpılmalar kitlelerin zihninden ancak uzun vadede temizlenebiliyor. Bu yüzden bürokratik rejimlerin çöküşü hemen birebir devrimci Marksizm ve Marksist sosyalizm kavrayışının önünü açmadı. Tersine, karşıtının çöküşü yok yere Marksizmin ve sosyalizmin itibar kaybı ve krize sürüklenmesi olarak algılanabildi.

Kuşkusuz burjuvazi dünyada bu yönde bir algının oluşabilmesi için elindeki tüm olanakları seferber etmiş, muazzam bir ideolojik saldırı yürütmüştür. Ne var ki işin bu yönü normaldir ve sınıf mücadelesinin doğasını yansıtır. Asıl üzerinde durulması gereken faktör, sosyalist geçinip kendini Marksist diye satmaya çalışan unsur ve çevrelerin olumsuz etkisidir. Bir zamanlar sosyaliz-

İdeolojinin Önemi ve Sınıf Temeline Oturmayan Devrimcilik

Marksizmin hayat verdiği materyalist tarih anlayışı, farklı üretim tarzlarını ayırt eden altyapının, yani üretici güçler ve üretim ilişkileri bütünlüğünün, buna özgü bir üstyapıyı da şekillendirdiğini açıklığa kavuşturuyor. Marx'ın belirttiği gibi, mülkiyetin değişik biçimleri üzerinde özel olarak biçimlenmiş izlenimlerden, duygulardan, hayallerden, düşünüş tarzlarından ve felsefe anlayışlarından oluşmuş bütün bir üstyapı yükselir. Diğer sınıflı toplumlarda olduğu üzere kapitalist toplumda da üstyapı, devletin çeşitli organ ve aygıtlarından hukuka, siyasete, ideolojiye ilişkin çeşitli oluşumları ve bu oluşumlar arasındaki çatışmaları içerir. İktisadi temelde yer alan üretici güçler ile ilişki tarzı arasındaki çelişki *son tahlilde* belirleyicidir ama bu tarihsel yasa, üstyapısal kurumların, siyasal yapılanma ve düşüncelerin, ideolojilerin toplumsal yaşamın biçimlenmesinde etkili olmadıkları anlamına gelmez.

Sınıflı toplumlar asırlar boyunca farklı sınıf çıkarlarından kaynaklı düşünceleri, ideolojileri, siyasi oluşumları yaratmıştır. Egemen sınıflar, ezilen ve sömürülen kitleleri çeşitli yöntemlerle egemenlikleri altında tutup yönetme sanatında ustalaşmışlardır. Egemen sınıfların siyaseti, zorunlu olduğunda kitleler üzerinde açık baskı politikalarının uygulanmasının yanı sıra, onların düzen içi siyaset oyunlarına alet edilmesini de içerir. En önemlisi de egemenler, dini inançlar ya da alışkanlıklar, gelenekler gibi toplumda uzun yıllar boyunca genel kabul görmüş düşünce ve davranış kalıplarını kendi çıkarlarına yontarak kitleler nezdinde sayısız yanılsamalar yaratmış ve bu yanılsama-

işçi mücadelesinde dünya genelinde yaşananlardır. Hatırlanacak olursa, daha önce bu mücadelenin disiplinine uyar görünen unsurlar bile dönemin ters akıntısına karşı yüzmeyi başaramayıp yozlaşma kervanına katılmışlardır. Bu tür unsurlar, Marksizmin krizinden söz ede ede Marksizmden uzaklaşmış ve devrimci mücadele açısından zamanla tamamen tükenip yitik unsurlara dönüşmüşlerdir.

Bireycilik tutkusu, devrimci ve örgütlü mücadeleyi ilerletme azmine bütünüyle düşmandır. Bireycilik tutkusu, devrimci Marksizm temelinde yürütülen mücadelenin ruhuyla ve tarzıyla asla bağdaşmaz. Kolektif çabayı ve niteliği yükseltme hedefinden kopuk bir “bireyci gelişim” hırsına kapılan kişi, teorik mücadelenin önem ve gereğini de sağlıklı biçimde kavrayamaz. Burjuva ideolojisinin şeytanı, devrimci mücadelenin zayıf unsurlarına musallat olmak için her daim hazır ve nazır bekler. O şeytanın beyinlere sokmaya çalıştığı “önce kendi çıkarlarını düşün” komutu, sallantılı unsurları kolektif haz ve ruhtan kopartır. Kolektif mücadelede bir tutam tuzunun olmasından duyulan mutluluk ve tatminin, yerini bireyci plan ve hırslar aldıça, kişiye kiskanç ve takıntılı bir ruh hali egemen olur. Kişi böylece devrimci örgütlülüğe ve onun disiplinine ya hiç yaklaşılmaya teşebbüs etmez ya da bir şekilde yaklaşmışsa da giderek ondan uzaklaşır. Bu temelde başkalaşım geçiren unsurların teoriye önem vermekten anladıkları ise, Marksist geçinen entelektüellere ve onların teoriciğine duyulan aptalca bir hayranlıktan ibaret kalır. Yanlış anlaşılmasın, insan şu ya da bu fikre ilgi duyabilir, öğrenmek isteyebilir, fakat örgütlü mücadelenin kolektif iradesine kendini teslim etmeden işçi sınıfı devrimcisi olunamaz. Bireyci eğilimlerle komünistlik bağdaşmaz.

Bu bakımdan, genel olarak aydın kategorisi içinde değerlendirilen unsurlarla, devrimci işçi sınıfı mücadelesine kendini adanmış aydın unsurlar arasında derin bir farklılık var. Örgütlü mücadelenin iradesini bireysel varoluşuna tehdit olarak gören aydın unsurların iç dünyalarına devrimci Marksizmden kaçış eğilimi egemen oluyor. Bireyci aydın, en iyi ihtimalle kapitalizme karşı mücadeleden söz ettiğinde bile, ona devrimci örgüt ve buna bağlı gereklilikler en başta reddedilmesi gereken boyunduruklar gibi görünüyor. O halde devrimci Marksizm temelinde mücadeleye niyetli ve azimli unsurların, ancak örgütlenme sorununda takınılan tutumlarla ayırt edilebileceği yeterince açık değil mi? ■

min anavatanı diye bilinen Sovyetler Birliği'nin çöküşü, Marksizme pamuk ipliğiyle bağlı unsurları Marksizmin tamamen uzağına savuran bir iklim yaratmıştır. Bu iklim, Marksizmin tarihin sınavında çaktığı ve derin bir krize sürüklendiği yolundaki iddiaları da beslemiştir. Oysa Marksizmin inkârına dayanan bürokratik rejimlerin çöküşü nasıl olur da Marksizmin tarihsel başarısızlığı ve krize sürüklendiği yolunda bir karine olarak ileri sürülebilir? Bu tür iddiaların bilinçli olarak ve tam anlamıyla hinoğlu hincesine burjuvaziden yana bir sınıfsal tutum alışı olduğu belli değil midir? Son derece aşıkâr olan şudur ki, Marksizmin ölümünü veya krizde olduğunu ilana meraklı olanlar, işçi sınıfının devrimci mücadelesine inanmayan entelektüeller veya mücadeleye niyet ve takatı olmayan tükenmişler guruhudur.

Stalinizmin günahları ve burjuvazinin saldırıları nedeniyle işçi hareketinin dünya ölçeğinde gerilediği doğrudur. Marksizm işte bu yüzden zamanı geçmiş gibi gösterilmektedir, ancak aslında güncelliğinden, öneminden ve haklılığından hiçbir şey yitirmemiştir. Tam tersine, Marksizmin kurucularının kapitalist sistemin akıbetine dair yıllar öncesinden ortaya koydukları analizler bugünün dünyasında çok daha aydınlatıcı ve yakıcı bir önem taşıyor. Çok açık ki, Marksizm bir kriz içinde değildir ve işçi sınıfının dünyayı değiştirecek devrimci mücadelesinin yol göstericisi olarak her zamankinden daha fazla günceldir. Burjuva ideologlar kitleleri kandırmaya odaklanan nice yalanlar icat etmeyi sürdürseler de, güneş balçıkla sıvanamaz. Bitmeyen bir kriz içinde debelenen dünya kapitalist sistemidir ve salt bu durum bile, bu gerçekliğe nice yıl önce işaret eden Marksizmin bilimsel doğruluğunu ve tarihsel haklılığını ispata yeter.

Günümüzde kapitalist sistemin derinleşerek ilerleyen tarihsel krizi toplumsal yaşamın her alanına yansımakta, bu arada genç kuşakları da geleceksizliğe ve bunalıma sürüklemektedir. Bir zamanlar Marksizme, sosyalizme yakın durur gözükken genç kuşakların ezici çoğunluğu şimdilerde bunlara inanmamayı marifet addetmekte, fakat kapitalizm de bir kurtuluş sunmadığından manevi boşluğa düşülmektedir. Bu bağlamda gelişen iç bunalımların çözümü aslında Marksizme bağlanmakta yatarken, Marksizmin ve sosyalizmin öldüğü yalanının büyütülüp yaygınlaştırılmasıyla oluşturulan atmosfer genç kuşakların çıkışsızlığını derinleştirmektedir.

Sınıf mücadelesinden kopan teorinin başıboşluğu

Devrimci Marksizm alanına uzak düşen teori icat etme eğilimini, sınıfın devrimci mücadelesine yabancı bir teoriklik tutkusu olarak niteleyebiliriz. Üniversite çevrelerinde dönüp duran “Marksist” çalışmalar bağlamında ün kazanan yazarlarca üretilen teori, genelde bu kapsamdadır. Teori, devrimci sınıf mücadelesinin ışığından ve disiplininin kopuk biçimde başıboş kaldıkça, sonuç da tam anlamıyla kafa karıştırıcı çeşitlemeler olmaktadır. Ayrıntılar bir yana, akademik Marksizme (Batı Marksizmi de diyebiliriz) egemen olan temel özellik, işçi sınıfının devrimci misyonunun inkârı ve bu inkârda sözde düşünsel temeller icat etme çabasıdır. Günümüzde çeşitli örneklerine tanık olduğumuz üzere, örgütsüzlüğe davet çıkaran sosyal iletişim tarzlarını teşvik veya işçi sınıfı dışında yeni toplumsal dinamikler keşfetme modası böyle bir çabanın sonucudur.

Hangi biçimler altında sergilenirlerse sergilenirler, Marksizmin şu ya da bu yönünde köhnelik ya da kusur bulma iddiasındaki çeşitlemelerin büyük çoğunluğu aslında yeni olmayıp, uzun yıllardır yinelenen niteliktedir. Bunlar yeni görünen bazı sözcük değişiklikleri ve makyaj ilaveleriyle orjinal diye satılmaya çalışılırsalar da özü bayat ürünlerdir. Örneğe, Marksizmin kapitalist toplumun sınıfsal yapısına ilişkin çözümlemelerine çomak sokan ve işçi sınıfını sözde “yeni ve genişleyen bir orta sınıf” safsatması içinde eritmeye çalışan tezler hatırlanabilir. Keza, “devrimci bilinç işçi sınıfının kitlesel eylemlerinin içinden kendiliğinden doğar” benzeri teorilerle devrimci örgütün önemini ve böyle bir örgütü inşa faaliyetinin gerekliliğini silikleştiren yaklaşımlar da bu mahiyettedir. Marx’ın *Kapital*’inin veya bu devasa incelemedeki yönteminin ya da toplumların tarihsel materyalist kavranışının kusurlu, hatalı olduğu noktasından hareketle kitaplar yazan ve buna rağmen Marksist yazar diye ünlenen nice akademisyen de unutulmamalıdır.

İşçi sınıfının devrimci mücadelesine hiçbir yararı olmayan bu tür “teoriler”, bu mücadeleye yarı gönüllü yaklaşan okumuş unsurlar ya da Marksist geçinen akademisyenler tarafından hep ilgiyle karşılanmakta ve tartışma konusu edilmektedir. Marksizmin falanca ya da filanca konulardaki yetersizliğinin ilanı ile başlayan cafacalı yazı-çizilerin vardığı sonuç, ancak okumuş cahiller dünyasını mest edecek bir mesnetsiz, tutarsız tezler çeşitlemesidir. Bu nitelikteki bir devrimden türeyen laf yarışının, okumuşlar dünyasını fazlaca cezabetmesi anlaşılır bir şeydir, fakat böyle laf yarışlarının devrimci teorik müca-

noktasına kırıyorlar. Bu durum bizce bir sürpriz oluşturmuyor. Marksizme sırtını dönen teorinin kapitalizme yüzünü döneceği açıktır. Daha iyi bir geleceği işçi devrimlerinin yaratacağına inanmayanların kapitalizmden iyilik beklmeleri ve giderek bu insafsız sömürü düzenini ebedi düzen addedip onda “olumluluklar” keşfetmeleri doğaldır. Nihayetinde hayat boşluk tanımaz ve sorunları devrim yolunda çözemeyenler kapitalizm yolunda çözümler.

Bireyci eğilimler

Marksizmin bilimsel temellere oturan devrimci içeriğinin en önemli unsurlarından biri, nesnel ve öznel arasındaki ilişkiyi doğru ve derinlikli biçimde kavrayışıdır. Marx, insanların varoluşunu belirleyen şey bilinçleri değil, bilinçlerini belirleyen şey toplumsal varoluşlarıdır diye vurgular. O nedenle devrimci bilinci belirleyen bir nesnel varoluş koşulu da vardır ve o da devrimci örgüttür. Devrimci insan nesnel yaşam ortamını devrimci örgütte bulabilir ve kendini bu ortamda varetmiş sürece devrimci bilincini koruyup geliştirebilir. Bu bilince sahip bir sınıf devrimcisi, devrimci örgütün varlığını ve disiplinini içsel bir kavrayışla sahiplenir. Oysa bu düzeye yükselmemiş bir kişi, devrimci örgütün kriterlerini dışsal baskı olarak görecektir ve öyle gösterecektir. Örgütlü mücadelenin atmosferini paylaşmadan devrimci olmak ve bireycilikten kurtulmak mümkün değildir. Bu durumun en çarpıcı örneklerini, işçi sınıfının devrimci mücadelesinden kaçarken sözde toplumsal bilim alanıyla, teoriyle ilgilenir görünen okumuşlar sergiler.

Toplumsal alanlarda sınıflar üstü ve şu ya da bu sınıfın dünya görüşünden ve mücadele disiplininin bağımsız, tarafsız bilim yoktur. O nedenle, teoriyi işçi sınıfının devrimci mücadelesi açısından ilerletebilmek de bu mücadeleye ikircimsiz bir inanç ve onun disiplinine tâbi olmayı gerektirir. İşte ancak bu temelden hareket eden bir teorik çaba devrimci Marksizm sıfatına lâyık olabilir. Şurası bir kural ki, işçi sınıfının devrimci mücadelesinin yükseklere seyrettiği tarihsel dönemlerde bu gerçeklik kendini çok daha net biçimde ortaya koyar. Mücadelenin gerilediği tarihsel dönemlerde ise, teorik mücadele adına sergilenen başıboşluk had safaya ulaşır. Birincisine örnek 20. yüzyılın başlarından verilebilir. O yıllarda gerek Rusya’da gerek Avrupa’da Lenin ve benzeri pek çok nitelikli devrimci savaşçının işçi sınıfının devrimci mücadelesinin disiplinine sıkı sıkıya bağlanarak yürüttükleri teorik mücadele unutulamaz. İkincisine örnek ise, Sovyetler Birliği’nin çöküşünden sonra

bireyci dünyasında birtakım fikirler icat etmeye dayalı düşünsel çabası “teorik pratik”tir ve bu da bir mücadele biçimi olarak kabul edilmelidir! Kuşkusuz yalnızca Althusser değil, genelde Batı Marksizmi bu tür yaklaşımlarla teoriye sınıf mücadelesinden kopuk bir özerklik ve önem atfeder. O halde bu noktada vurgulamak gerekir ki, sözde Marksist aydınlarla, işçi sınıfı içinde mücadele temelinde teori ve pratiğin örgütlü birliğini içselleştirmiş devrimci aydınlar arasında dağlar kadar fark vardır.

Teoriye sınıf mücadelesinden ve tarihin materyalist kavranışından azade bir özerklik atfeden Batı Marksizminin yöntemi de ampirizmdir. Bu yöntemle Marksist yöntem arasında uzlaşmaz farklar bulunur. Marksist yöntem deneyselliğe boyundan büyük önem atfetmez, dönemsel, yüzeysel ve parçasal deneyimleri bilimsel bilgi katına yükseltmez. İrdeler, sorgular ve toplumsal olguların iç bağıntılarını kavramaya odaklanır. Ampirik yöntem ise toplumsal olgu ve oluşumları, kapitalizmi vb. yüzeysel ve konjonktürel salınımları itibarıyla ele alır ve bunların derinlerine yeterince inmeden, sentezlemeden sonuçlar türetir. Bu yöntem çerçevesinde türetilen sonuçların, genellemelerin, kavramların, tanımlamaların vb., gerçekliğin derinliğinde yatan eğilimleri açıklığa kavuşturamayacağı bellidir.

Batı Marksizmi reformisttir; son tahlilde Batı'nın burjuva demokrasisine bağımlıdır ve bu demokrasiyi (yani burjuva devlet biçimini) sosyalizme geçişi sağlayacak bir köprü olarak görür. O nedenle Batı Marksistlerine Bolşevik devrimin özü ve burjuva devlet aygıtını parçalama fikri fazlaca radikal, anarşizan bir yaklaşım gibi görünür. Keza bunlar, sanki burjuva demokrasisi de bir sınıf diktatörlüğü değilmişcesine, proletarya diktatörlüğünü kötücül ve demokrasisi olmayan bir egemenlik biçimi olarak görür ve öyle tanıtır. Oysa proletarya diktatörlüğü işçi iktidarından, işçi-emekçi kitleler için en geniş demokrasi demek olan işçi demokrasisinden başka bir şey değildir ve olamaz da.

Kapitalizmin çürüme eğilimini ve burjuva demokrasisinin devrime düşman sınıf karakterini kavramaktan aciz ya da niyetsiz Batı Marksizmi, bu içsel özellikleri nedeniyle son tahlilde kapitalizme biat etmeye yazgılı bulunuyor. Yazar-çizer-akademisyen takımı ve onların takipçisi okumuşlar dünyası, Sovyetler Birliği ve benzeri bürokratik rejimlerin tarihinden ve yıkılışından gerekli devrimci sonuçları çıkartamıyor. Bunlar kapitalizmden başka bir dünyanın yaratılabileceğinden umudu kestikçe, rotalarını kapitalizme inanç

deyle bir alâkası yoktur.

Burjuva ideolojisinin Marksizme karşı yürüttüğü saldırılar sınıf mücadelesinin doğasından kaynaklanır ve bu kaynaktan fıskıran bir anti-Marksizm hep olmuştur, olacaktır. Ne var ki, Marksizm bunun yanı sıra onyıllar boyunca kendi içinden çıkan ve bu bakımdan daha sinsi bir tehlike oluşturan revizyonist saldırılarla yüzyüze gelmiştir. Bu tür saldırılar genelde Marksist çözümlerinin değişen koşullara uyarlanması adına gerçekleştirilir. Hiçbir yanlış anlamaya fırsat vermemek için altını çizmek gerekirse, Marksizm kuşkusuz kendi yaşamı açısından da devrimcidir. Toplumsal değişimin ışığında kendini yenileyebilme kapasitesine sahiptir. Yeni toplumsal gelişmeleri açıklamak üzere, Marksist teorinin onun bilimsel ve devrimci özüne bağlı kalınarak gözden geçirilmesi ve geliştirilmesi vazgeçilmez bir ihtiyaçtır ama bu ayrı bir konudur. Revizyonizm, akademik Marksizm veya Batı Marksizmi başlıkları altında incelediğimiz akımlar ise, Marksizmin devrimci temellerine ve bilimsel yöntemine sadık kalınmaksızın ve sınıf mücadelesinden kopuk biçimde yürütülen bir teorikliklerdir.

Açık ki, böyle bir teoriklikle devrimci Marksizm arasında kapanmaz bir uçurum vardır ve işçi sınıfının devrimci mücadelesine yol gösterecek teorinin sınıfın örgütlü kolektif mücadelesinden kopuk biçimde üretilmesi asla mümkün değildir. Marksizmin bilimsel özü diyalektiktir, devrimci pratikle devrimci teori birbirinden kopartılamayacak ve birbirinin karşısına dikilemeyecek bir bütündür. Marx'ın *II. Tez*'de değindiği üzere, dünyayı yorumlayabilmek için onu kavrayacak bir pratik içinde olmak yani dünyayı değiştirme mücadelesine katılmak gerekir. O nedenle işin gerçeğinde akademik Marksizm veya Batı Marksizmi devrimci Marksizmin özüne, bütünselliğine ters düşen, ona aykırı akımlardır. Hangi ülkede olursa olsun, Batı Marksizminin laf yarışını teorik mücadele diye benimseyenlerin işçi sınıfı içinde devrimci bir örgütlenmeyi başaramadıkları ya da zaten buna hiç mi hiç niyetlerinin olmadığı açıktır.

Batı Marksizmi dediğimiz, işçi sınıfının devrimci örgüt ve devrim anlayışına yabancıdır ve son tahlilde bunlara karşıdır. İşçi sınıfı devrimcileri açısından haklı bir eleştiri konusu olan Stalinizm, Batı Marksizmi için kendi günahlarını ardına saklayacağı bir paravan gibidir. Batılı ülkelerin üniversite kürsülerine çöreklenmiş Marksist geçinen akademisyenler takımı, Stalinizm eleştirisini, işçi sınıfının örgüt ve devrim anlayışına saldırmanın bir aracı olarak

kullanırlar. Batı üniversitelerinden kaynaklanan sözde bir Marksizm, Stalin'i Lenin'in yarattığı ve asıl suçlunun Lenin olduğu savlarıyla devrimci örgüt düşmanlığını, Bolşevizm düşmanlığını yayar. Böylece Batı Marksizmi, Marksizme yönelen gençleri daha baştan gerçek bir devrimci sınıf örgütlülüğünden uzaklaştırır.

İşin bir diğer ilginç yanı da şudur ki, Lenin ve Bolşevizm söz konusu olduğunda keskin karşıtlığı elden bırakmayan Batı Marksizmi, istediği kadar Stalinizm eleştirisi yürütmüş olsun, aslında o konuda son derece tavizkârdır. Bunu anlamak için, yıllar boyunca Batı Marksizmi çerçevesinde ün yapmış pek çok yazarın bir küçük-burjuvanın güce tapmasından kaynaklı "reel sosyalizm" hayranlığını hatırlamak yeterlidir. Genelde Batılı ülkelerdeki üniversite kürsülerine çöreklenmiş pek çok yazar, bir yandan Stalinizme karşıt görünürken diğer yandan bürokratik rejimlerin Yugoslavya, Çin, Küba vb. gibi kopularını hararetle savunup dünyaya tanıtmış ve bu örnekler etrafında sempati yaratmışlardır.

Batı Marksizmi

Akademik Marksizm devrimci dalgaların geri çekiliş dönemleri boyunca işçi hareketinin basıncından kurtularak büsbütün üniversite kürsülerinde tez konularına odaklandı. Bu gruba giren ve bu eğilimi yansıtan aydınların Marksizme ilgisi de genelde olumsuzundan bir ilgi oldu. Bu çevreler Marksizme en çok yakınlaştıkları izlenimi verdikleri noktalarda dahi, kendi aydın tatinleri uğruna Marksizmi tırtıklamaya ve onun açılımlarını bulandırmaya hizmet ettiler. Marx ve Engels tarafından aslında doğru ve net biçimde ortaya konmuş olan pek çok hususta, bunların eskidiği veya yetersiz kaldığı savlarıyla yaratılan sözde bir Marksist külliyat oluştu. Batı Marksizmi diye eleştirdiğimiz olgu özetle işte budur. Bu akım kuşkusuz yalnızca Batılı ülkeler içinde kalmadı, kaynağı Batı oldu ama zamanla etkisi Türkiye de dahil diğer ülkelere yayıldı.

Devrimci mücadele disiplininin kopuk olan ama Marksist geçinmeyi de elden bırakmayan entelektüellere, siyasi mücadele alanı aslında sıkıcı görünür. O nedenle bunların Marksizm yağına bulanmış teorikliği, genelde sanat veya dilbilim gibi alanlarda yoğunlaşır. Kişiyi sınıf mücadelesinin yakıcı sorunlarından uzaklaştırıp adeta meleklerin cinsiyetinin tartışıldığı bir gerçeküstü düşünceler dünyasına sürükleyen bu eğilimin, felsefe, dil, sanat alanında

egemen olan yapısökümcülük, postmodernizm gibi çeşitlemeleri mevcuttur. Düşünsel dünyasını ve ilgi alanlarını bu tür çeşitlemeler temelinde vareden kişi ve çevrelerde yaygın olan duygu ise aşağı yukarı ortaktır. Bu, devrimci mücadeleye duyulan inançsızlık ve bunun da ötesinde devrimci örgütler karşısında zamanla derinleşen bir nefrettir.

Marksist teorinin şu ya da bu yönünün gözden geçirilmesi iddialarıyla ortaya atılıp, işi Marksizmin devrimci bütünselliğini parçalamaya vardırıran yazarlara örnek bağlamında Louis Althusser (1918-1990) hatırlanabilir. Althusser yazıp çizdikleriyle 1970'lerde Althusserci bir ekol yaratmış ve ünü zamanında dünya ölçeğinde yayılmıştır. Bu yazar, Marksizmin devrimci özüne inanmayan ama Marksizm konusunda kelimelere de meraklı entelektüel çevreleri bir hayli etkilemiştir. Althusser ve benzerleri, el attıkları konuları altyapı ve üstyapı arasındaki diyalektik ilişkiyi keyfi biçimde paramparça ederek ele alırlar. Böylece insan toplumlarının gizlerini kavramayı mümkün kılan Marksist tarihsel materyalizm anlayışından uzaklaşırlar. İdeolojik alan son tahlilde kendisini belirleyen ekonomik temelden bağımsız bir güç katına yükseltilir. İdeolojiye böyle keyfi tarzda tanınan büyük güç neticesinde, idealist felsefeye yani düşüncenin maddi dünyayı belirlediği yaklaşımına kapı açılır.

Althusserci veya benzeri ekollere egemen olan anlayış, bağlamlarından kopartılmış kavramlar ve tanımsal yaklaşımlar etrafında düşünce çeşitlemeleri üretimidir. Oysa Marksist düşünce, tarihsel ve toplumsal olguların kaynaklandığı nesnel temelin bilimsel ve diyalektik yöntem çerçevesinde kavranması üzerinde yükselir. Fakat kişinin toplumsal gerçekleri Marksizm temelinde kavrayabilmesi, burjuva ideolojisinin etki alanından uzaklaşma azmini ve akademisyenler dünyasının elitizmine prim vermeme kararlılığını gerektirir. Althusser ve benzeri düşünürler tarafından üretilen cilalı, cazip, kolay kavranamaz görünen teori ve tezler ise, sınıf mücadelesinden kaçıp entelektüel tatmin arayanlar için çekici bir kaynaktır. Bu kaynak burjuvazi açısından da, okumuş genç kuşakları gerçek Marksizmden ve devrimci mücadeleden uzak tutmak için son derece elverişlidir.

Althusser, kendi gibilerinin dünyasına egemen olan mücadele kaçkını teorikliği olumlu bir yaklaşım olarak göstermeye hizmet etmiştir. O bu hizmet yolunda "teorik pratik" diye bir kavram icat etmiş ve bu kavramın ifade ettiği tutumun kutsanmasına, rağbet görmesine çalışmıştır. Buna göre bir kişinin devrimci örgütlülüğünden ve kolektif mücadeleden uzak biçimde, kendi